

A kutatási beszámolót írta:
Domokos Tamás és Kulcsár László

A kutatásra Enying Város Önkormányzatának megbízásából került sor. A program megvalósítója az ECHO Oktatáskutató Műhely volt. A kutatást támogatta a Belügyminisztérium Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Tanácsa. Projekt azonosító: ECHO 33/1999.

Jelen kutatási beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet Közhasznú Társasággal!

A kutatási beszámoló kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet

8000 Székesfehérvár, Forgó u. 15.

Tel: +36 (22) 502-276, Fax: +36 (22) 379-622

www.echosurvey.hu

info@echosurvey.hu

TARTALOMJEGYZÉK

1. Prológus	3. o.
1.1 A kutatás alanyai	3. o.
1.2 A kutatási módszer	4. o.
1.3 Adatfeldolgozás	4. o.
2. Általános demográfiai helyzetkép	6. o.
3. Az iskola világa	10. o.
4. Egészségmegőrzés	18. o.
5. Szabadidő	28. o.
6. Közéleti aktivitás	32. o.
7. Egzisztencia	37. o.
8. A tanulók Enyinghez való viszonya	42. o.
9. A diákok értékrendje	47. o.

1. PROLÓGUS

Enying Város Önkormányzata döntött arról, hogy a gyermek és ifjúsági feladatok hatékonyabb ellátása céljából ifjúságkutatást kíván lebonyolítani a településen a város legnagyobb iskolájában. A kutatás elindításával Enying csatlakozott azon kevés önkormányzatok sorába, amelyek a kiemelten fontos ifjúsági korosztály problémáinak kezelését tudományosan megalapozott, reális helyzetkép alapján kívánják megkezdeni. A kutatás elvégzésére az ECHO Oktatáskutató Műhely kapott megbízást. A vizsgálat anyagi forrását a Belügyminisztérium Gyermek és Ifjúsági Koordinációs Tanács Titkárságától nyert pályázati támogatás biztosítja.

1.1 A kutatás alanyai

Minden társadalomtudományi vizsgálódás alapvető kritériuma a munka során használni kívánt fogalmak pontos meghatározása, annak tisztázása, hogy mit is kell értenünk az egyes fogalmak alatt.

Az ifjúságkutatás során ilyen alapvető elem, hogy meghatározzuk kiket is értünk fiatalok alatt, kire fog fókuszálni a kutatás. A szakirodalomban többféle dimenzió mentén szerveződhetnek a besorolások:

- * Azonos jogi státusz alapján;
- * Homogenitás alapján;
- * Életkori azonosság alapján.

Mivel az azonos jogi státusz alapján csupán a korlátozottan cselekvőképesek (14-18 év) tartoznak az ifjúság kategóriába, homogenitásról (azonos társadalmi helyzetről és élményvilágról) pedig nemigen lehet beszélni, az egyetlen "működőképes" és ezért legelterjedtebb szegmentáló dimenzió az életkor. Kutatóműhelyünk is ez utóbbi álláspontot fogadja el, s az ifjúsági kategória felső határát 27-29 években határozza meg. Az enyingi ifjúságkutatás során az iskolában intézményesen elérhető fiatalokra fókuszált adatfelvételünk.

1.2 A kutatási módszer

A vizsgálat célja volt, hogy a nagy tömegű kérdőíves adatfelvétel során általános képet kapjunk a település 3-13. osztályos korosztályában az alábbi problématerületekről: szociális problémák, munkához való viszony, család, egészség, mentálhigiéné, deviancia, értékek, identitás, az iskola világa, közéleti aktivitás, lokálpatriotizmus, érdekvédelem.

A kutatás empirikus adatgyűjtésére önkitöltős iskolai kérdőívek segítségével került sor. A survey során arra törekedtünk, hogy a vizsgált populációban minél több iskolást megkérdezzünk.

Az adatfelvételre 1999. februárjában került sor. A diákok a kérdőíveket tanórákon töltötték ki. Az általunk megkérdezett diákok száma 420 fő volt, ami az összes enyingi iskolás tanuló több mint felét teszi ki. A mintavételből fakadó kisebb eltéréseket az alapadatok szerinti súlyozással korrigáltuk. A mintavételi hiba nagysága +/- 3-5 százalék az adott kérdésre válaszolók számától függően. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha a településen minden iskolás tanulót megkérdeztünk volna.

1.3 Adatfeldolgozás

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek társadalmi csoportokat négy illetve ötfokú fokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százas értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez. A százfokú skálákon történő összehasonlításról tudni kell, hogy csak az öt pont feletti eltérések szignifikánsak statisztikailag.

Más kérdéseknél - ahol pozitív vagy negatív tendenciát kellett prognosztizálni - a százalékos értékeket egy ún. mérleg-indexre vetítettük. Ez esetben a kapott szám egy -100 és +100 közötti érték, ahol az egyöntetű pozitív tendenciát a pozitív, míg az egyöntetű negatív tendenciát a negatív véglet mutatja. A mérleg-indexen a nulla körüli értékek fejezik ki a változatlan helyzetet.

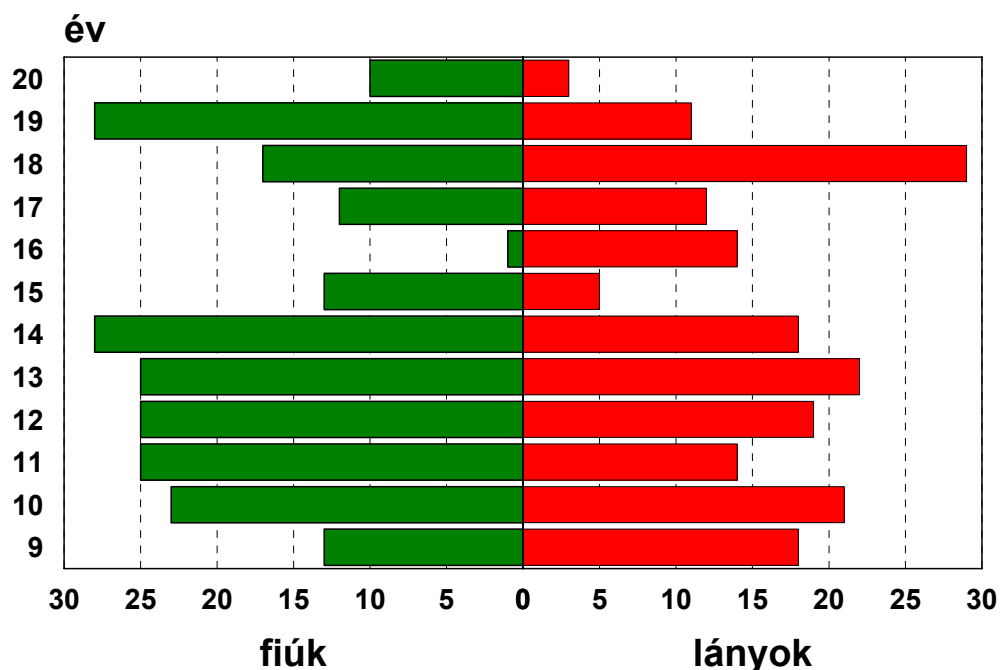
A feldolgozás során a primer adatfeldolgozáson, az alapmegoszlások közlésén túl, az összefüggések és a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására két és háromdimenziós elemzéseket készítettünk, korreláció és szórás vizsgálatokat, valamint faktoranalízist, klaszterelemzést és többdimenziós skálázást is végeztünk. A nyitott kérdésekre adott válaszoknál általában nem a százalékos megoszlást, hanem az említések számát közöljük.

2. ÁLTALÁNOS DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP

Mielőtt belekezdenénk a felmérés részletes tartalmi ismertetésébe szükséges, hogy a vizsgált népesség demográfiai helyzetét, összetételét ismertessük, mert vannak olyan tendenciák, jelenségek, amelyek csak ennek fényében érthetőek.

Minden társadalomtudományi vizsgálódás alapvető demográfiai változója közé tartozik az életkor. A vizsgált mintában a fiatalok 25 százaléka fiatalok, 24 százalékuk jogilag már felnőtt, többségük azonban (51 százalék) gyermekkorú. A vizsgált tanulók életkora - a korosztálynak és az iskola profiljának megfelelően¹ - 9 és 20 év között van, de három 9 évesnél fiatalabb válaszoló is a mintába került. A nem és az életkor közös keresztmetszetéből megállapítható, hogy az egyes korévekben nem egyenlő a fiú-lány arány. A 9, 10, 16, és a 18 évesek között több a lány a 11-15 éveseknél és a 19-20 évesek körében viszont a fiúk száma magasabb. Különösen nagy az eltérés az 19 évesek körében.

A vizsgált tanulók korösszetétele (fő)

Az életkorhoz hasonló magyarázó változó lehet a tanulók évfolyama. Természetesen az oktatási rendszerből fakadóan az iskolai képzésben a két változó között nagyon szoros

összefüggés van ($r=0,93$). Ennek megfelelően a legtöbben az általános iskolai évfolyamokba járnak az összes válaszoló kétharmada ide jár. A 36 százaléknál több középiskolások többsége a dolgozók szakközépiskolájából kerül ki, tehát életkoruk magasabb (17-20 év), mint hagyományos középiskolai korosztályé. Ennek megfelelően a középiskolai képzésben tanulók 66 százaléka felnőtt.

A válaszolók évfolyamok szerinti megoszlása

A Nemzeti alaptanterv a kötelező iskoláztatási rendszeren belül két nagy szakaszt határozott meg az I-VI. és a VII-X. évfolyamokat kezelő differenciált tömbként. Ha a tanulók évfolyamonkénti megoszlását e logika alapján vizsgáljuk az iskola tanulóinak relatív többsége - természetesen - az alap szakasz szerinti évfolyamokba jár. A válaszoló tanulók évfolyamonkénti megoszlásáról elmondható, hogy a tanulói létszám az egyes iskolai szinten belül nagyjából állandó. Az egyes általános iskolai évfolyamok 9-11, a középiskolaiak 7-9 százalékát alkotják a tanulóknak. Jelentős - negatív - eltérés csak 9 évfolyamban van, melynek mintabeli aránya 5 százalék.

Fontos mutató, hogy az egyes évfolyamokban mennyi a túlkorosok aránya, milyen az évfolyamok korösszetétele. Az alábbi táblázat ezt mutatja összefoglalóan.

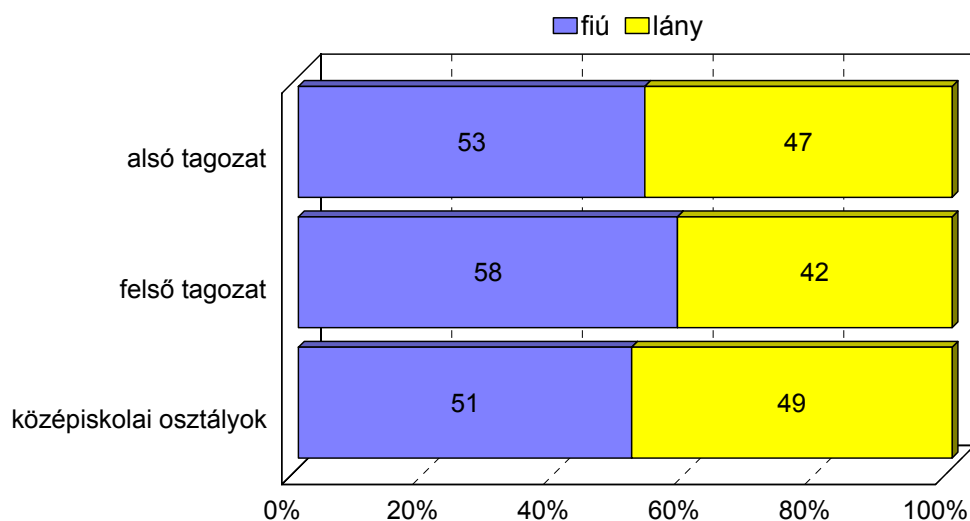
¹ Általános iskola, gimnázium és dolgozók szakközépiskolája

Az egyes évfolyamon tanulók életkor szerinti százalékos megoszlása

Betöltött életkor	8-10. év	11-14. év	15-18. év	idősebb	Túlkorosok százalékos aránya
Évfolyam					
alsósok	89	11			11
felsősök	2	93	5		5
középiskolások			64	36	36

A tanulók közötti életkori különbségek jobb értehetősége miatt az évveszteseket is túlkorosoknak minősítettük. A táblázatból látható, hogy a legnagyobb arányban a középiskolások között fordulnak elő évvesztesek, bukottak, dolgozók és más okból túlkorosnak minősíthetők. Ezekben az osztályokba a tanulók 36 százaléka “késve” érkezett. A legjobb a felső tagozatos általános iskolásoknál, itt gyakorlatilag mindenki a “helyén” van.

A tanulók nemek szerinti megoszlása

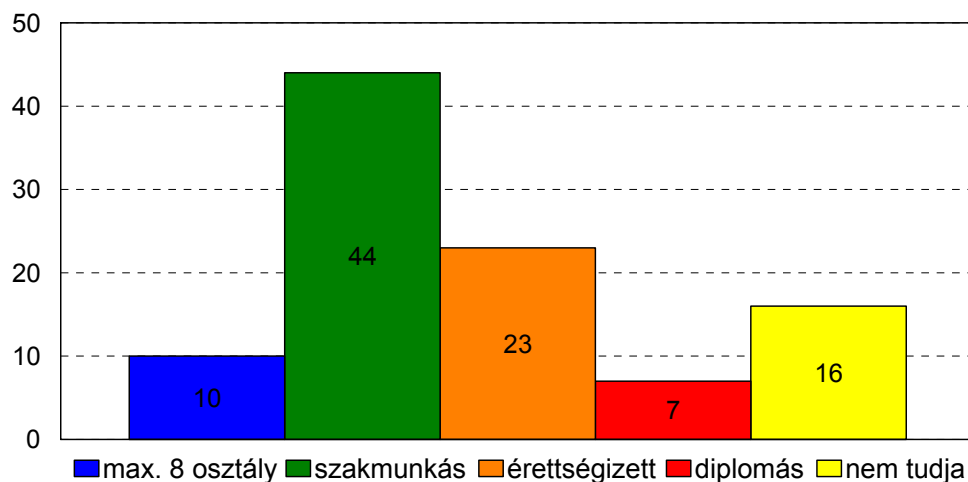

A válaszolók nem szerinti összetétele - a korábban bemutatott életkori eltéréseknek megfelelően - némileg változó. A legnagyobb eltérést - a fiúk javára - a felső tagozatosoknál mértük.

Talán a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége. A családi háttér és a “kulturális tőke” alapvetően - bár nem determinisztikusan - határozza meg a fiatalok által befutandó, befutható életpályát. Az Enyingen tanuló diákok 12 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett, 52 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további

27 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 9 százalék². Érdeemes megjegyezni, hogy a tanulók 16 százaléka nem tudta megmondani édesapjának vagy nevelőszülőjének legmagasabb iskolai végzettségét, s ez az arány különösen magas az ötödikesek és hatodikosok körében, 25-29 százalék, s alacsonyabb a középiskolásoknál, 10 százalék.

A szülők iskolai végzettségének megoszlása

százalékos megoszlás

A tanulók túlnyomó többsége (84 százaléka) szüleivel lakik együtt, 11 százalékuk csak az egyik szülővel él közös háztartásban, s 5 százalékuknak nincs napi kapcsolata az édesanyjával vagy édesapjával. Ezek az adatok megegyeznek a más településeken mért arányokkal.

Az általános iskolás tanulók 94 százaléka Enyingen lakik, 2 százalékuk Bozsokról, 3 százalékuk Kabókapusztáról jár be Enyingre³. A középiskolásoknak viszont csak 26 százalékát adja a város, s túlnyomó többségük más településekről jár be.

² A "nem tudom" válaszok nélküli százalékos arányok.

³ Ennek elsődleges oka, hogy Bozsokon önálló iskola működik, Kabókapusztán pedig nagyon kevés család él.

3. AZ ISKOLA VILÁGA

Az iskolával kapcsolatban azt kértük a tanulóktól, hogy az intézményben folyó pedagógia, szakmai munkát 18 állítással való egyetértésük alapján egy négyfokú skálán értékeljék. Ezeket az értékeket átszámoltuk egy százfokú skálára. A százfokú skálán az 5 pont feletti pozitív vagy negatív irányú eltérések a statisztikailag jelentősek. Az állításokkal való egyetértés mértékét összefoglalóan az alábbi táblázat mutatja.

Mennyire jellemző az enyingi iskolára, hogy...

(az egyetértés mértéke százfokú skálán és nem tudom válaszok százalékos aránya)

	Pontszám (százfokú skálán)	nem tudom (százalék)
Van lehetőség arra, hogy a rossz jegyeket kijavítsák a diákok	74	3
Az órai számonkérés összhangban van a leadott tananyaggal	72	3
A tanárok képesek fegyelmet tartani	68	1
A tanárok szavára lehet adni	68	6
Az iskola felkészít az életre	63	8
Általában jó hangulatúak a tanórák	63	3
A tanárok elvárásai, értékelési módszerei egyértelműek	63	8
Ha nem lenne kötelező, akkor is bejárnék a legtöbb órára	60	6
A tanárok elismerik, ha hibát követnek el	57	4
És a tanárok betartják a házirend rájuk vonatkozó részeit?	57	16
Gyakran túltartják az órákat	53	5
Az iskolában foglalkoznak a diákok egyéni problémáival	48	8
Az iskolában túlterhelik a diákokat	45	6
Az iskolában skatulyáznak	44	12
Szerinted az iskolai házirendet betartják a diákok?	40	9
Az iskolában a diákokat gyakran megalázó helyzetbe hozzák	37	11
Előfordul, hogy a tanár megüti a diákot?	32	4
Előfordul, hogy a tanár elolvassa a diák levelét?	30	12

A tanulók a legnagyobb egyetértést azzal a kijelentéssel mutatták, hogy van lehetőség a rossz jegyek kijavítására, 41 százalékuk teljes mértékben, további 46 százalékuk inkább egyetért. Hasonlóan magas, 72 pontos egyetértésről számoltak be az órai számonkérés korrektségéről, valamint 68 pontra értékelték a pedagógusok fegyelmetartási készségét és azt,

hogyan lehet-e adni a szavakra. A tanulók többsége úgy véli, hogy jó hangulatúak a tanórák, az iskola felkészít az életre, valamint, hogy az elvárások és az értékelési módszerek egyértelműek. A pedagógusokra vonatkozó pozitív tartalmú kijelentésekkel általában egyetértenek a tanulók, jó véleménnyel vannak róluk és szakmai munkájukról.

A leginkább elutasított kijelentések pozitív tartalmat és negatív tartalmat egyaránt jelentenek. Pozitív, hogy nem jellemző a testi fenyegetés, a megalázó helyzet, a skatulyázás, a túlterhelés valamint az, hogy a diákok levelét elolvassák a tanárok. Negatívum azonban, hogy a diákok jellemzően nem tartják be a házirendet és hogy a válaszolók fele úgy véli a nevelők nem foglalkoznak a tanulók egyéni problémáival. Néhány kérdéssel többet nem tudtak véleményt formálni. Jól körvonalazható, hogy ezek a kérdések jellemzően az alapvető jogok köré csoportosulnak (pl. A diákok 16 százaléka nem tudja hogy sért-e házirendet a pedagógus, minden tizedik tanuló nem tudja, hogy a diák levéltitokhoz való joga sérül-e, illetve hogy megaláztatásban van-e részük.)

A tanulók véleménye közötti különbség mutatható ki három item esetében a nemek mentén. A fiúk kevésbé vélekednek pozitívan a levéltitok megsértéséről, a leadott tananyag és a számonkérés közötti összhangról, valamint nagyobb arányban kifogásolják, a tanulók túlterhelését.

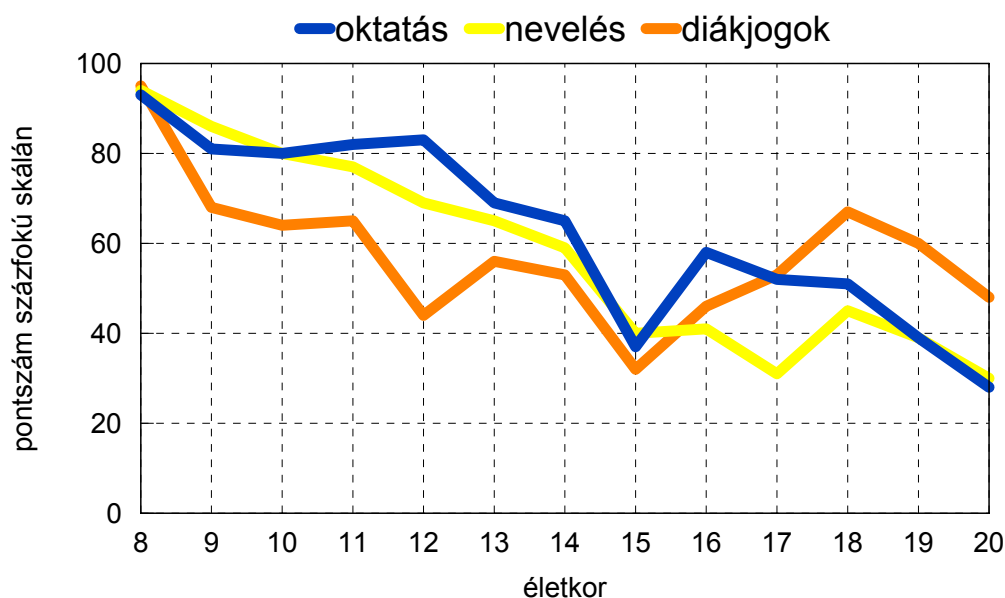
Természetesen a diákok tanulmányi eredménye és a válaszok között is találtunk összefüggést. A tanulmányi eredmény növekedésével nő az általános elégedettség. Fontos kiemelni, hogy a gyengébb tanulók között többet vannak akik úgy érzik sérülnek az alapvető diákjogok. Arra kijelentésre, hogy bizonyos tanulókkal kivételeznek a közepes tanulók 51 pontot adtak, a jók 39-et a jelese tanulók pedig mindössze 33 pontos egyetértésről vallottak

Az évfolyamok mentén szintén található eltérés, középiskolások sokkal kritikusabbak, elégedetlenebbek. Különösen nagy az eltérés annak megítélésben, hogy az iskola felkészít-e az életre. Míg az alsósok 54 százaléka teljesen, 39 százaléka pedig inkább így véli, addig a középiskolások 55 százaléka határozottan cáfolja ezt.

A beérkezett válaszok alapján az eredeti 18 kérdés segítségével 3 összetett indexet szerkesztettünk; egy oktatási tevékenységet mérő mutatót, egy nevelési mutatót, valamint egy, a diákjogok helyzetét mutató indexet. Az összesített mutatókról elmondható, hogy a legalacsonyabb elégedettséget a diákjogok kérdésében fogalmazták meg a diákok, százfokú skálán 55 pont a mutató értéke. Magasabb elégedettségről számolhatunk be a nevelési (59 pont) és az oktatási index (64 pont) értékelésénél. Mindhárom összegzett mutató mérsékelt elégedettségről vall, s értékük az életkor emelkedésével fokozatosan csökken. Az alsósok

körében mért 80 pontos oktatási index, a felsősöknél csak egy kicsit alacsonyabb (74 pont), ugyanakkor a középiskolások által adott 44 pont elégedetlenséget takar. Ehhez hasonló tendencia figyelhető meg a nevelési index esetében is, míg a diákjogokkal való elégedettség nem mozog ilyen szélsőségesen. A középiskolások ez utóbbiról vannak egyedül pozitív véleménnyel.

Az egyes indexek alakulása az életkor dimenziójában

A szülő iskolai végzettsége is befolyásolta a válaszokat. Az oktatási indexsel való elégedettség jellemzője, hogy a szülő iskolai végzettségének növekedésével fokozatosan csökken. A maximum nyolc általánost végzett szülők gyermekei 76 pontos elégedettségről számoltak be, a középiskolát végzett szülők gyermekei 62 pontra, a diplomás családi háttérrel rendelkezők pedig csak 55 pontra elégedettek az oktatással. A diákjogok tekintetében a szakmunkás és érettségizett szülőkkel rendelkezők a legelégedettebbek (59 pont), s a felsőfokú iskolát végzett szülők gyermekei a legkritikusabbak (44 pont). A tanulmányi eredmény befolyásáról megállapítható, hogy a jobb tanulók elégedettebbek.

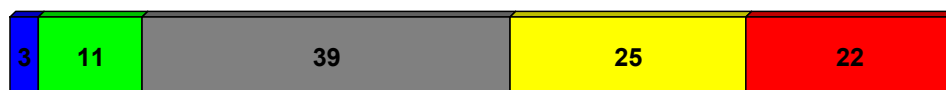
Az egyes indexek értékei a tanulmányi eredmény dimenziójában (százfokú skálán)

	<i>átlag</i>	<i>gyenge tanulók</i>	<i>közepes tanulók</i>	<i>jó tanulók</i>	<i>jeles tanulók</i>
<i>Diákjogok</i>	55	48	52	58	63
<i>Nevelés</i>	59	59	50	67	77
<i>Oktatás</i>	64	69	56	72	75

Összességében az iskolában folyó oktatási, nevelési tevékenységgel való elégedettség iskolai osztályzatokkal kifejezve 3,5. Ennél valamivel alacsonyabb az iskola technikai felszereltségével (sportszer, tábla, tv, számítógép stb.) való elégedettség átlaga, 3,3.

Osztályzat az iskola

...oktatási, nevelési munkájára

...technikai felszereltségére

■ elégtelen
 ■ elégséges
 ■ közepes
 ■ jó
 ■ jeles

százalékos megoszlás

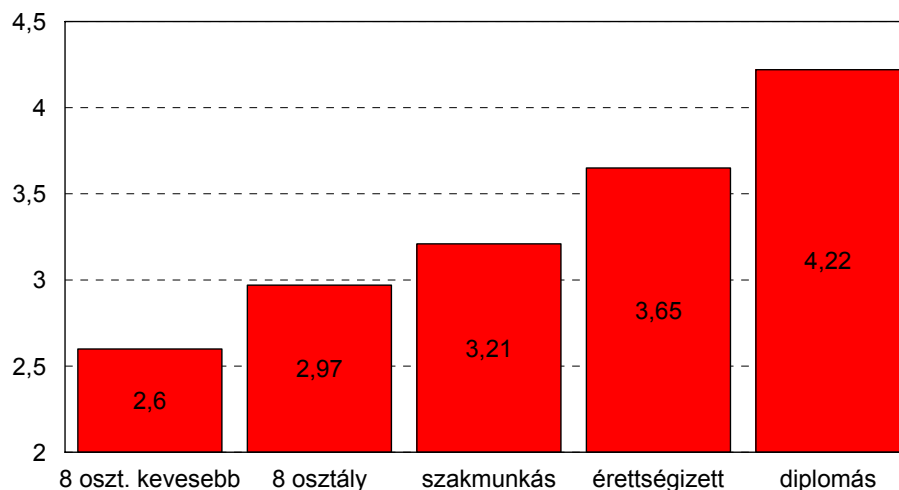
Az iskolában folyó szakmai munkával egy elégedettebbek a lányok, a jó tanulók valamint a fiatalabb válaszolók. Az oktatási intézmény technikai felszereltségével kapcsolatban szintén ez figyelhető meg.

A kérdőívben arra is megkértük a tanulókat, hogy nyilatkozzanak iskolai teljesítményükről, megkérdeztük a legutóbbi félévi tanulmányi átlagukat. Az Enyingen tanuló diákok összesített átlaga jó, számszerűsítve 3.56. Ha tanulmányi átlagokat nominálisan kategorizáljuk a diákoknak 8 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2.49 közötti átlag), 37 százalékuk közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2.5-3.49 közötti átlag). Ennél jobb

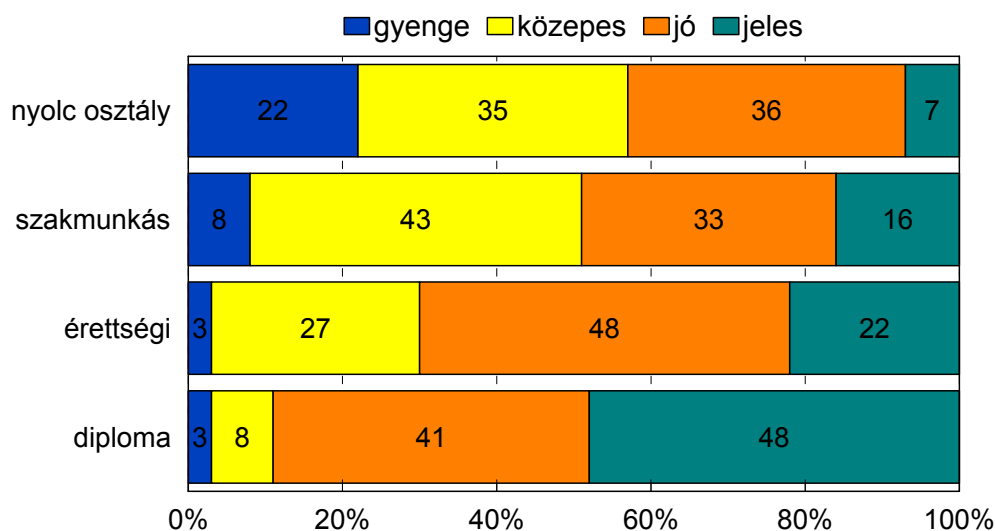
átlagot produkált a tanulók 38 százaléka. 4.5-ösnél jobb, tehát jeles minősítést tudhat magáénak 17 százaléka.

Ha a tanulmányi eredményeket a főbb demográfiai mutató mentén tekintjük át megállapítható, hogy a lányok, az alsósok, és az egész családban élők magasabb tanulmányi átlagról vallottak.

A diákok átlagos tanulmányi eredménye a szülők iskolai végzettségének dimenziójában

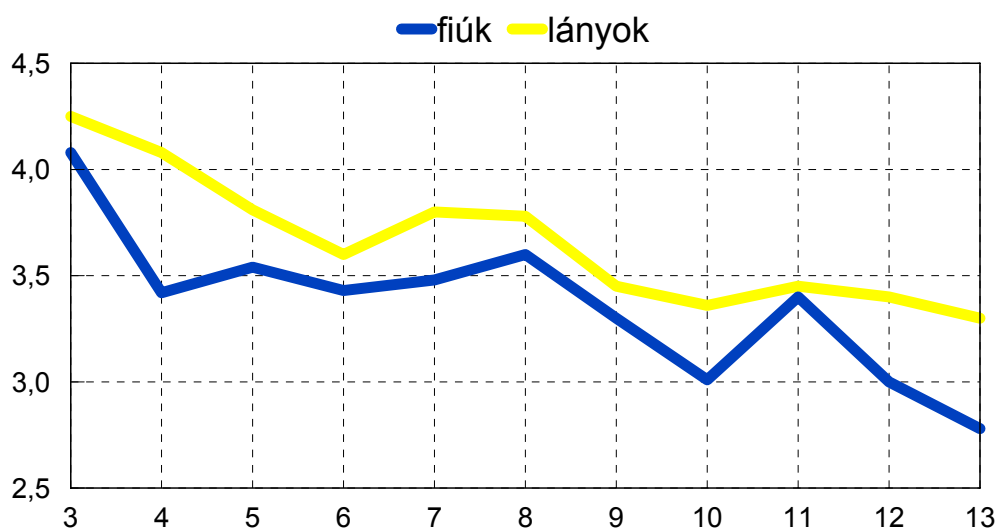

A tanulmányi eredmény alakulása a szülő iskolai végzettségének dimenziójában

A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ők tudják "használni" céljaik elérésére. Míg a diplomás szülők gyermekeinek 48 százaléka jeles, s további 41 százaléka jó tanuló, addig az érettségizett szülőknél a jeles diákok aránya csak 22, szakmunkásoknál 16 százalék. A gyenge és közepes tanulók többsége a maximum szakmunkásképzőt végzettek szülők gyermekei közül kerül ki.

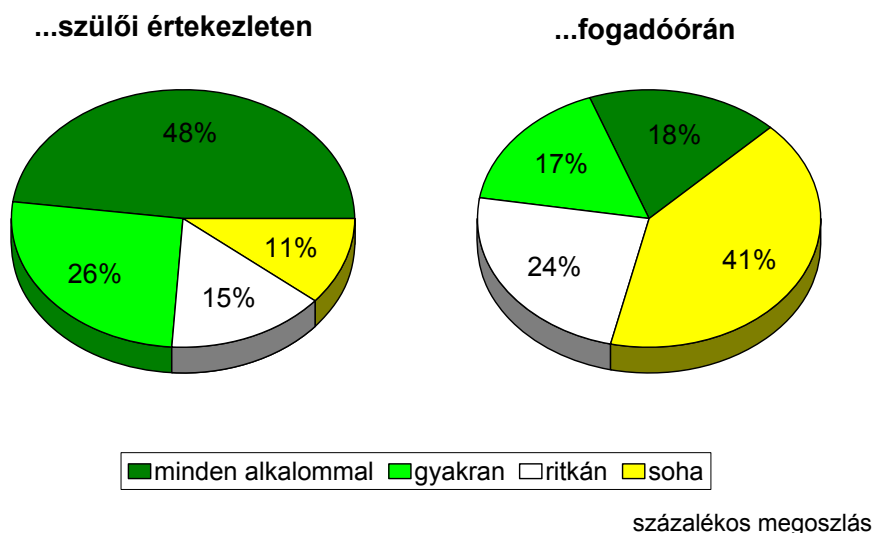
Tanulmányi átlag a nem és az évfolyamok dimenziójában

Ha az átlagokat a nem és az évfolyam közös metszetében szemléljük, két általános tendencia rajzolódik ki. Ez egyik, hogy a lányok minden évfolyamban jobban produkálnak a fiúknál, összesített tanulmányi átlaguk iskolai szinten 3,7. A másik jellemző, hogy az életkor, illetve az évfolyam emelkedésével fokozatosan romlanak a tanulmányi eredmények.

Az iskola szempontjából nemcsak az érdekes, hogy a diákok maguk hogyan vélekednek iskolájukról, hanem az is legalább ilyen fontos, hogy a szülők hogyan viszonyulnak az oktatási intézményhez. A közoktatási törvény 14.§ 2/d. bekezdése előírja, a szülő kötelessége hogy "rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal". Ha ez nem lenne leszabályozva, akkor is joggal elvárható magatartás minden felelősségteljesen gondolkodó szülőtől, hogy gyermekek iskolai oktatását, nevelését a pedagógussal való személyes konzultációk segítségével is figyelemmel kíséresse. Ennek két intézményesített és az iskolák által bejártatott módja van, a szülői értekezlet és a fogadóóra.

A szülők részvételi aktivitása...

A szülői értekezletekre a szülők háromnegyede gyakran vagy minden alkalommal eljár, 15 százalékuk ritkán, 11 százalékuk pedig soha nem vesz részt ezeken a tájékoztatókon. Megállapítható, hogy a jó tanulók szülei rendszeresebben járnak el (92 százalék gyakran vagy mindig), ugyanakkor a fiúk szülei körében is valamivel kisebb az érdeklődés. A fiúknak 14 százaléka nyilatkozott úgy, hogy szüleik soha nem vesznek részt a szülői értekezleten, ezzel szemben a lányoknak csak 7 százaléka. A tendenciákat tekintve hasonló a helyzet a fogadóórákat illetően, azzal a különbséggel, hogy a szülők sokkal passzívabbak e kérdésben. A tanulók 41 százaléka úgy vélekedik, hogy szüleik soha, további 24 százalékuk úgy, hogy csak ritkán mennek el fogadóórára.

Az iskolai végzettség mentén is jól szegregálhatók a vélemények, a képzettségi szint növekedésével folyamatosan nő a részvételi aktivitás, ugyanakkor a tanulók életkorának növekedésével csökken a szülői érdeklődés. A harmadikosok szüleinek még 50 százaléka jár rendszeresen fogadóórára, a felsős osztályok tanulóinál ez az arány már csak 30 százalék, a középiskolásoknál pedig csupán 2 (!) százalék.

Az értekezleten és a fogadóórán való részvétel között erős korreláció mutatható ki ($r=0,49$). Az összefüggés pozitív előjelű, tehát azt jelenti, hogy aki részt vesz az a szülői értekezleten, az nem zárkózik el fogadóórán való részvétel elől sem.

Ha a kétféle kapcsolattartási mód részvételi arányait közös mátrixba írjuk be az alábbi megoszlást kapjuk.

		<i>Részvétel szülői értekezleten</i>		
		gyakran	ritkán	soha
<i>Részvétel fogadóórán</i>	gyakran	35		
	ritkán	15	9	
	soha	23	7	11

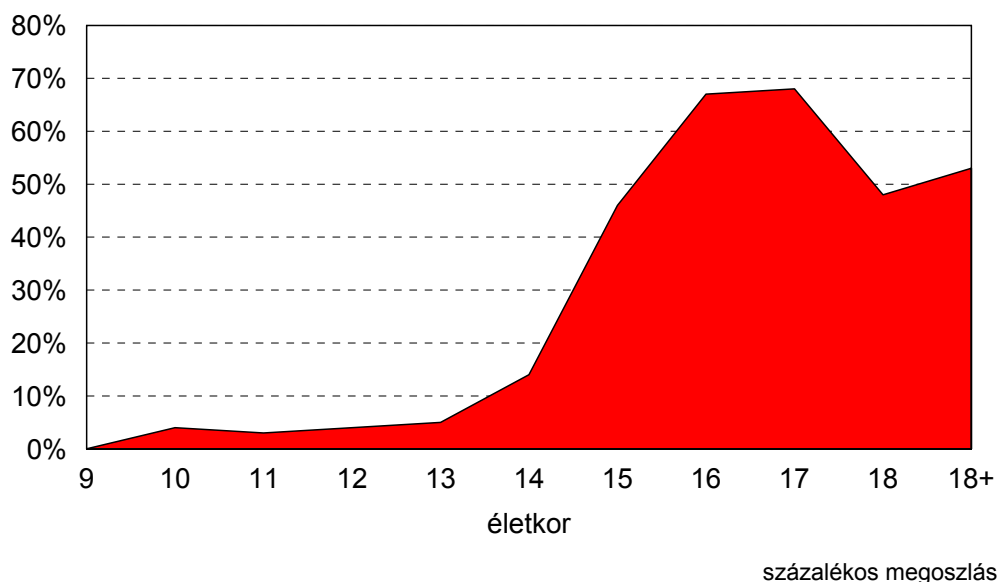
A táblázatból kiolvasható, hogy a válaszadók 11 százaléka nyilatkozott úgy, hogy szülei soha nem járnak el sem fogadóórára, sem pedig szülői értekezletre. Minden harmadik tanuló szülei tartanak rendszeres kapcsolatot mindkét módon.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Ebben a fejezetben a válaszoló diákok alapvető egészség-megőrzési és egészségkárosítási tevékenységeinek intenzitásáról számolunk be. Így többek közt szó lesz a dohányzásról, az alkohol- és kábítószer fogyasztásról, a sportolásról, valamint a táplálkozási szokásról. A felmérés során kiderült, hogy a tanulók 16 százaléka rendszeresen, további 7 százalékuk pedig alkalmanként dohányzik. Ezeket az adatot azonban fenntartásokkal kell kezelni, mert a tanulók 56 százalékának van az osztályában dohányzó fiatal, valószínűleg a dohányos tanulók aránya több mint 23 százalék, különösen azoké, akik csak alkalmanként gyújtanak rá. A megkérdezettek 25 százaléka nem dohányos ugyan, de már kipróbálta a cigarettát.

Ha közelebbről megvizsgáljuk a dohányzó csoport összetételét, megállapíthatjuk, hogy rendszeresen dohányzók fele fiú, míg a csak alkalmanként rágyújtók háromnegyede lány. Tanulmányi eredményük gyenge vagy közepes és jellemzően az általános iskola végzős évfolyamaiban, illetve a középiskolások között fordulnak elő. A szülő iskolai végzettségének nincs hatása a dohányzási szokásokra.

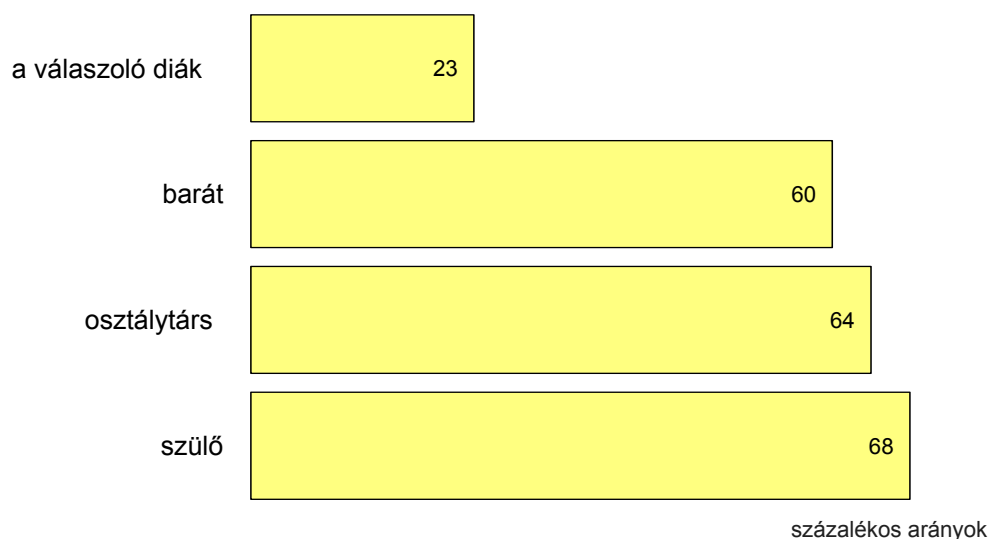
A dohányzó fiatalok aránya az életkor dimenziójában

Az életkori bontás eredményeit összevetve jól kirajzolódik a dohányzási szokás kialakulásának és megszilárdulásának folyamata. A 9 évesek körében csak olyan tanulót találtunk (3 fő) aki a kipróbálásig jutott el. A 10 éveseknél már mértünk - minimális - rendszeres dohányzást, mely arány még a 13 éveseknél is csak 5 százalék. 14-17 év között

drasztikusan emelkedik a rendszeresen vagy alkalmanként rányújtók aránya, 14 százalékról 68 százalékra nő. A nagykorúság elérésével a dohányzók aránya valamennyit csökken, de később ez a szám egy kicsit emelkedik. A dohányosok arányának folyamatos növekedése mellett a dohányzási szokások belső struktúrája is átalakul, logikusan a rendszeres dohányzási szokás megszilárdulásának előszobája az alkalmankénti dohányzás. Mindez azt jelenti, hogy a fiatalok dohányzás elleni küzdelmét már az általános iskolában el kell kezdeni, mert a középiskolás korosztályban már kialakul a rendszeresség.

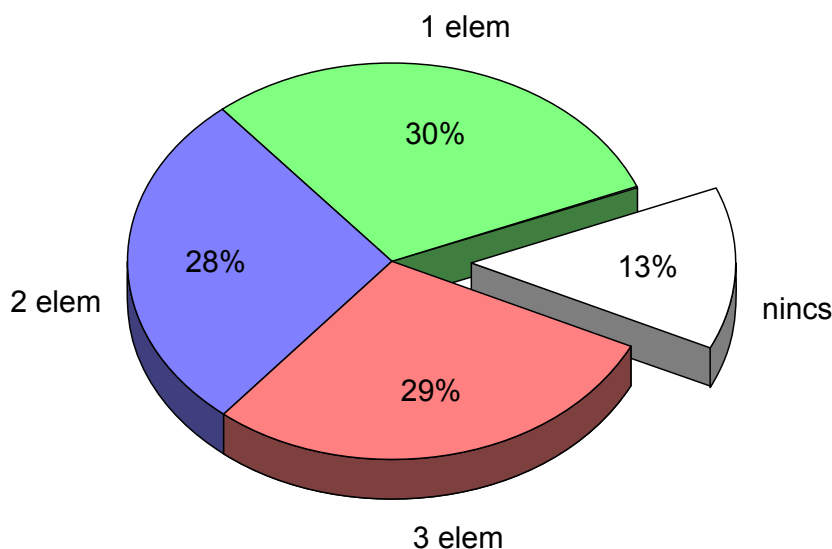
Ki dohányzik a diák környezetében?

Milyen kapcsolatok mutathatók ki a fiatalok és a környezetük dohányzási szokásai között? Az enyingi tanulók baráti körében 56 százalékban van dohányos. Ennél rosszabb eredményeket kapunk, ha a családot vizsgáljuk. A diákok 64 százalékának a szülei között is van aki dohányzik. A dohányzó fiatalok szüleinek 57 százaléka, baráti körük 97 százaléka szintén dohányos. Az ellenpóluson a dohányzást nem próbálók barátainak 62 százaléka nem dohányzik. A fiatalok dohányzási szokásának kialakulására a baráti kör példája van a legnagyobb hatással és csak ezt követi a család, a szülők.

Egy, a környezetben dohányzókat regisztráló mutatószám segítségével igyekeztünk pontosítani azok körét, akik leginkább ki vannak téve a "kisértésnek". Az index értéke az előzőekben vizsgált kérdés alapján azt mutatja, hogy az érintett fiatalok körében hányan dohányoznak a környezetben.

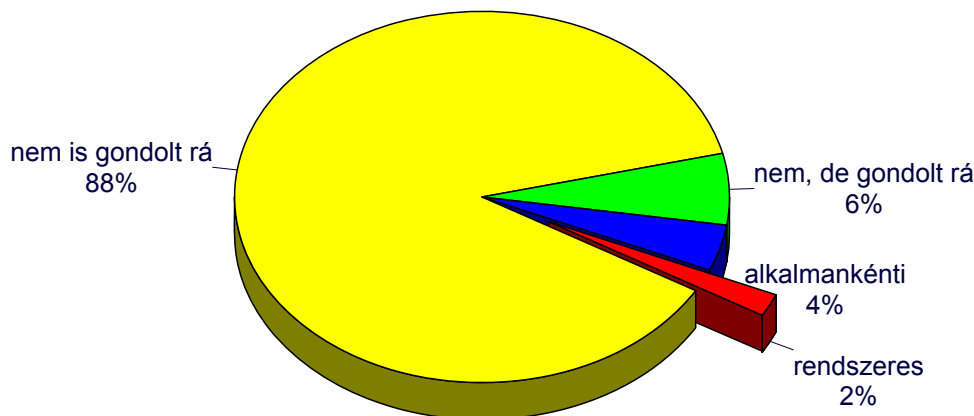
A fiatalok megoszlása a környezetükben lévő dohányos szegmensek száma szerint

Az ábrából kiolvasható, hogy kevés (13 százalék) azon tanulók aránya, akik dohányfüst mentes környezetben élnek, s 29 százalék azok aránya, akik életük három meghatározó környezetében (család, baráti kör, osztálytársak) is jeleztek dohányosokat. A környezet meghatározó szerepe itt is kimutatható, a dohányzó fiatalok 91 százaléka „veszélyes” környezetben él. Hasonló összefüggés mutatható ki a másik oldalon is, azaz, azon kevesek, akik dohányzásmentes környezetben élnek, vagy csak környezetük egy szegmensében érintkeznek dohányosokkal, lényegesen magasabb arányban (75 százalék) maradnak nem dohányosok. Kevésbé veszélyeztetett környezetben élnek a magasabb iskola végzettséggel rendelkező családokban élők.

A dohányzásnál sokkal kevésbé elterjedt a kábítószer fogyasztása. A tanulók 88 százaléka gyakorlatilag elutasítja. 94 százaléka soha nem próbált ki semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószer. 6 százalékuk nem fogyasztott ugyan, de már gondolt rá, további 4 százalékuk alkalmi, s 2 százalékuk rendszeres drogfogyasztó - saját bevallásuk alapján. Azt, hogy a kábítószer fogyasztása mindössze a tanulók 6 százalékát érintené, fenntartásokkal kell kezelnünk, valószínűsíthető, hogy a valós arány ennél magasabb, mert 18 százalékuknak a baráti körében is van drogos fiatal. Megállapítható, hogy a fiúk között kétszer annyi a kábítószer fogyasztó, mint a lányoknál, s jellemzően a képzetesebb családok közepes tanulmányi eredményt produkáló középiskolás gyermekei közül kerülnek ki.

A kábítószer fogyasztók aránya

Az is megállapítható, hogy a kábítószer-fogyasztás jellemzően nem az Enyingen lakó fiatalok egészségkárosítási tevékenysége, az összes drogozó iskolás 95 százaléka nem enyingi lakos.

A kábítószeres és azok hatásai között jelentős különbségek vannak, így nem lehet közömbös számunkra, hogy a kábítószer kipróbálók milyen szerekkel kísérleteztek. Nem említettek a tanulók szorongásoldó gyógyszereket és a központi idegrendszerre depresszív hatású, kábító-fájdalomcsillapító hatású ópiátokat (heroin, ópium), és csak elenyésző számban vallottak pszichotrop hatású pótszerekről is (ragasztó, szipó, hígító), melyek az alkohol okozta részegséghez hasonló állapotot, továbbá lelki függőséget és komoly testi károsodásokat okoznak. A stimulánsok, mint például az diszkódrogként ismert extasy tablettá, a speed vagy a kokain 6 említést kaptak. Ezek a szerek serkentőleg hatnak a központi idegrendszerre, motoros nyugtalanságot, a fizikai és pszichés teljesítőképesség növekedését idézik elő.

A legnépszerűbb kábítószeres a hallucinogén anyagok (LSD, marihuána, hasis), ezek közül is kiemelkedik a marihuána (10 említés), általában (dohánnyal keverve) cigaretta formájában elszívják. Ezek az anyagok olyan vegyületek, melyek átmeneti pszichózist váltanak ki. Népszerűségüket elsősorban annak köszönhetik, hogy nem okoznak testi függőséget (bár ezt egyes szerzők vitatják), s nem járnak elvonási tünetekkel sem. Hatásukat

tekintve egyszerre izgatóak és nyugtatóak, a tér- és időérzéklet megszüntetik, gyönyörködtető hallucinációk jellemzik.

A diákok által fogyasztott kábítószer rangsora

	említések száma
hallucinogén anyagok (LSD, marihuána, hasis)	11
stimulánsok (extasy, kokain, speed, amfetamin)	6
pszichotrop hatású pótszerek (ragasztó, szipó, hígító)	2
ópiátok (heroin, ópium)	-
szorongás oldó gyógyszerek	-

A drogok esetében is megpróbáltuk a fogyasztás környezetét megvizsgálni. Ennek alapján arra a megállapításra jutottunk, hogy a megkérdezettek 18 százalékának baráti körében van drogfogyasztó. Ahhoz, hogy a drogfogyasztás mértékét jobban közelíthessük, a mintába került tanulók tágabb ismeretségi köréről is érdeklődtünk, ismernek-e olyan fiatal, aki fogyaszt kábítószer. A megkérdezettek 26 százaléka tud ilyen fiatalról. Átlagon felüli mértékben található az ismeretségi körükben drogfogyasztó fiatal a közepes tanulók és a végzősök között.

A drogfogyasztás területén meghatározó a közösség szerepe, illetve a korábban bemutatott viselkedésformákhoz való viszonyulás. Akiknek az ismeretségi körében található kábítószer fogyasztó, azok 17 százalékban rendszeres vagy alkalmi fogyasztók. Akinek a baráti körében van kábítószer-fogyasztó (60 tanuló), azok harmada maga is az. Az ellenkező oldalon, azok között akiknek nincs ismerősük, barátjuk 97-98 százalékban nem is fogyasztanak drogot.

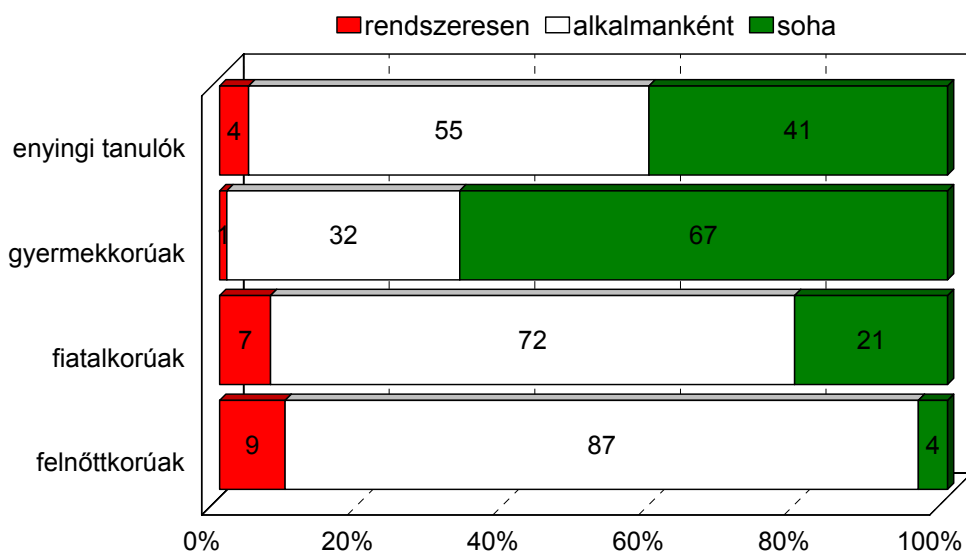
A baráti kör vizsgálatára létrehoztunk egy mutatót, amely a válaszadó baráti körében a rendszeres dohányos és drogfogyasztókat jelöli. Akinél mind a két változó igen választ adott, azokat úgy tekintettük, mint akiknek a baráti köre veszélyes, ezek aránya a mintán belül 13 százalék. Az ilyen veszélynek nem kitett tanulók az iskola 44 százalékát alkotják.

Az enyingi iskolások körében a legnépszerűbb "drog" az alkohol, 4 százalékuk rendszeresen, további 55 százalékuk alkalmanként fogyaszt alkoholt. Azok aránya, aki még nem ivott alkoholt soha 41 százalék. Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést kiderül, hogy a fiúk között 6 százalékkal többen vannak azok, akik rendszeresen fogyasztanak alkoholt. Az életkor - és ennek megfelelően az évfolyam - emelkedésével emelkedik az alkohol fogyasztók aránya. Az alsó tagozatos tanulók között nincs, az felsős osztályokban 1, a

középiskolások között pedig 11 százalék az alkoholt rendszeresen fogyasztók aránya. Azok aránya akik még soha nem ittak alkoholt a kicsiknél is csak 87 százalék, a felsősöknél 49, a középiskolás korosztálynál pedig csupán 5 százalék.

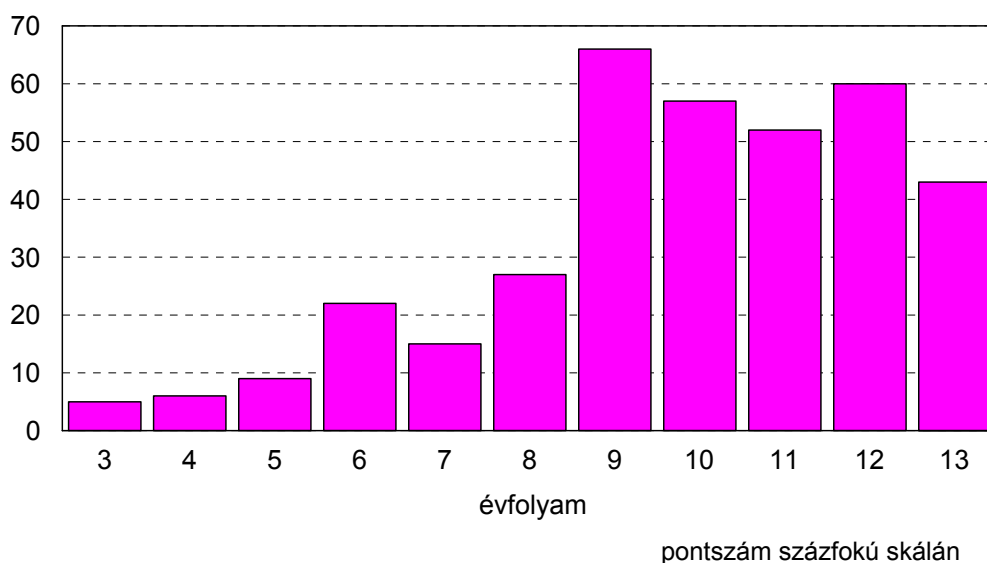
A korrelációs számítások igazolták azt a feltételezést, hogy a dohányzás, a kábítószer és az alkoholfogyasztás nem független egymástól. A legtöbb kábítószer-élvező egyben rendszeres alkoholfogyasztó ($r=0,45$) is. Az alkoholfogyasztás és a dohányzás közötti korreláció is erős ($r=0,56$), csakúgy mint a dohányzás és a kábítószer fogyasztás közötti összefüggés ($r=0,42$). A dohányosok között magasabb a rendszeres alkohol fogyasztók aránya és a kábítószer élvezők is többen vannak.

Az alkoholfogyasztás korcsoportok szerinti megoszlása

A háromféle egészségkárosítás intenzitását összesítve szerkesztettünk egy komplex indexet, mely minden esetben 0-100 közötti szám és azt mutatja meg, hogy az adott tanuló milyen mértékben rombolja saját egészségét. Minél nagyobb az index értéke, annál intenzívebb károsításnak van kitéve a diákok szervezete. Az index értéke városi szinten 29 pont. A tanulók 36 százaléka egyféle, 18 százaléka kétféle, 5 százaléka pedig háromféle módon is (drog, alkohol, dohányzás) károsítja egészségét.

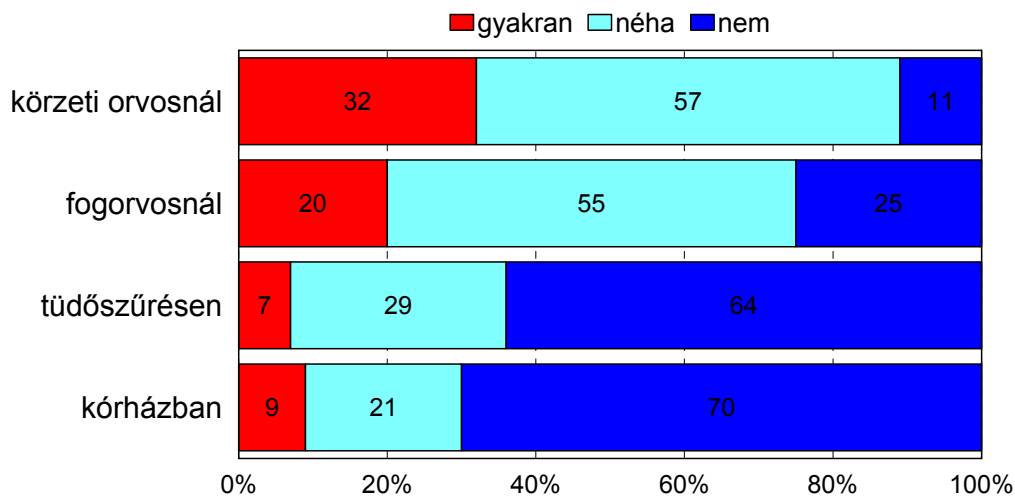
Az egészségkárosítási index alakulása az évfolyam dimenziójában

Az index jelentősen függ a válaszoló diák életkorától és évfolyamától. Míg az alsósoknál csupán 5-6 pont, addig felsőben már átlagosan 19 pont, a középiskolás válaszadóknál pedig 55 pont százfokú skálán az egészségkárosítás mértéke. Különösen magas az index értéke a 9. évfolyamon. Az egészségkárosítás a szülő iskolai végzettségének emelkedésével nő, (22 pontról 40 pontra) és szoros összefüggésben van a tanulmányi eredménnyel is. A gyenge tanulók egészségkárosítási indexe 32 pont, a közepeseknél 37, a jó tanulóknál 23, míg a jeles tanulóknál csak 9 pont mérhető. Azok körében, akinek baráti környezetét veszélyesnek minősítettük (mert van benne dohányos és alkohol fogyasztó fiatal) az egészségkárosítás intenzitás sokkal magasabb, 62 pont.

Adatfelvételünk során négy szempont szerint is közelítettük a fiatalok egészségügyi helyzetét, a körzeti orvosnál, fogorvosnál, tüdőszűrésen, illetve kórházban, szakrendelésen való megjelenés gyakorisága alapján is vizsgáltuk a kérdéskört.

Az utóbbi egy évben voltál...

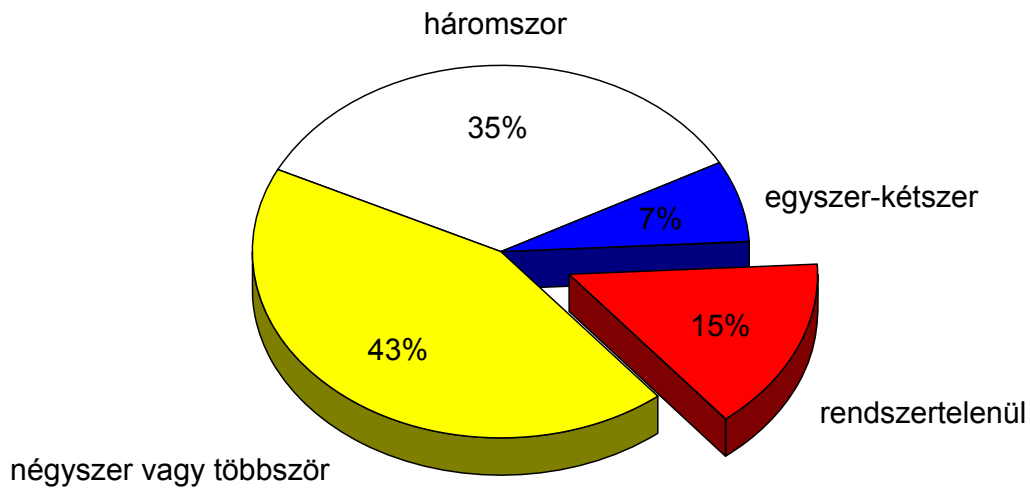

A gyakori betegek között 6 százalékkal nagyobb arányban voltak a lányok. A körzeti orvoshoz egyáltalán nem fordulók között pedig a fiúkat találhatjuk magasabb arányban (+9 százalék). A fogorvosi szakrendelést felkeresők között is több a lány, egyötödük gyakran, további 56 százalékuk néha jár fogorvoshoz, ellentétben a fiúkkal, akiknek harmada egyáltalán nem jár fogorvoshoz. Az átlagot meghaladó arányban járnak fogorvoshoz és tüdőszűrésre az érettségizett szülők gyermekei. Fontos megjegyezni, hogy a rendszeresen dohányzó fiatalok 40 százalékuk nem volt tüdőszűrő vizsgálaton, ami fokozza a kóros egészségkárosodás esélyét.

A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ebbe tartozik a káros szenvedélyeken kívül az életmódból adódó problémák köre is. Ezek között gyakran első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. Bár a megkérdezettek 78 százaléka azt állítja magáról, hogy naponta legalább háromszor étkezik (43 százaléka négyszer vagy többször is) a mintába került fiatalok 15 százaléka saját bevallása szerint is rendszertelenül étkezik.

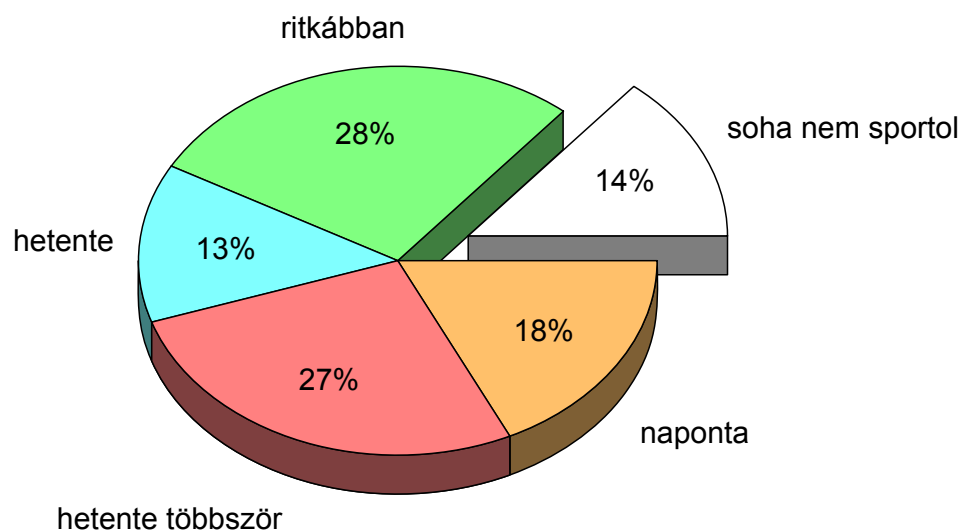
Az életkor emelkedésével nő a rendszertelenül étkező fiatalok aránya, a 18 évet betöltötteknél már 26 százalék. A rendszertelenül étkezőket leginkább a gyenge vagy közepes tanulmányi eredményt produkáló, alacsonyan kvalifikált családok gyermekei között találjuk meg.

Naponta hány alkalommal étkezel?

Az életmóddal kapcsolatos másik elterjedtebb probléma a rendszeres testmozgás, a sport hiánya. Kérdéseinkkel azt próbáltuk vizsgálni, hogy az iskolai és a tanórán kívüli lehetőségek közül melyiket és milyen mértékben használják ki a vizsgált mintába került fiatalok.

A fiatalok iskolán kívüli sportolási gyakorisága

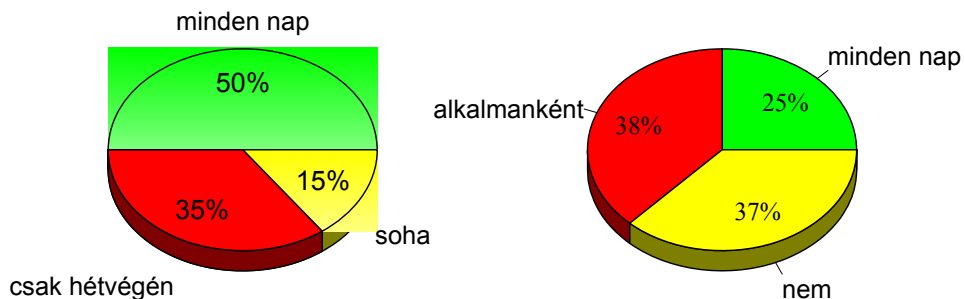

A vizsgált korcsoport tagjainak 14 százaléka soha, semmilyen formában nem sportol az iskolai tanórákon kívül. A legmagasabb azok aránya, akik hetente vagy hetente többször végeznek valamilyen testedzést (40 százalék). Naponta 18 százalékuk mozog. A sportoló fiatalok aránya más településeken mért adatainkhoz képest magas, s ennek egyik oka lehet a sok iskolához kötődő külön sport lehetőségek gazdagsága.

Az életmóddal kapcsolatos másik elterjedtebb probléma a rendszeres testmozgás, a sport hiánya. Kérdésünkkel azt próbáltuk vizsgálni, hogy az iskolai és a tanórán kívüli lehetőségek közül milyen mértékben használják ki a vizsgált mintába került fiatalok.

A nemek tekintetében egyértelmű tendencia, hogy a fiúk aktívabban sportolnak. Az összes fiú negyede naponta mozog. Az is jellemző, hogy az érettségizettek családjában élő tanulók aktívabban, napi rendszerességgel mozognak, míg a szakmunkások és diplomások gyerekei inkább hetente. Az idősebb tanulók - talán a kevesebb szabadidő is közrejátszik - kevésbé aktívan mozognak.

Szoktál otthon reggelizni? Ha lehetne az iskolában iskolatejet kapni, vennél?

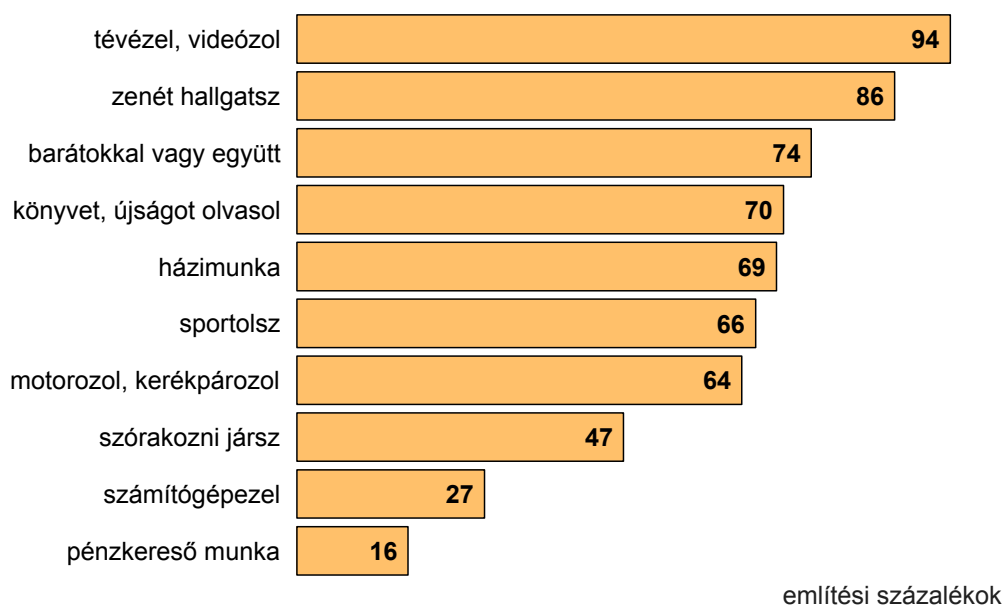

A kérdőívben megkérdeztük a tanulókat, hogy szoktak-e otthon reggelizni. A diákok fele minden nap, 35 százalékuk csak hétvégente. Az alsó tagozatosok 69 százalékuk reggelizik otthon naponta, míg a felsősöknek 61 százalékuk. Ha lehetne az iskolában iskolatejet kapni 25 százalékuk valószínűleg rendszeresen venne, további 38 százalékuk alkalmanként. Azoknak, akik soha nem reggeliznek 26 százalékuk venne rendszeresen venne iskolatejet, 17 százalékuk alkalmanként. Ellenben azok akik hétköznap nem reggeliznek otthon, 69 százalékuk néha megvenné az iskolatejet.

5. SZABADIDŐ

A fiatalok életében meghatározó jelentősége van annak, hogy a szabadidejüket milyen módon töltik, mire van egyáltalán lehetőségük. A kérdőíves felmérésben a fiataloknak 10 szabadidős tevékenység közül kellett kiválasztani, hogy melyeket végzik.

Mit csinálsz szabadidődben?

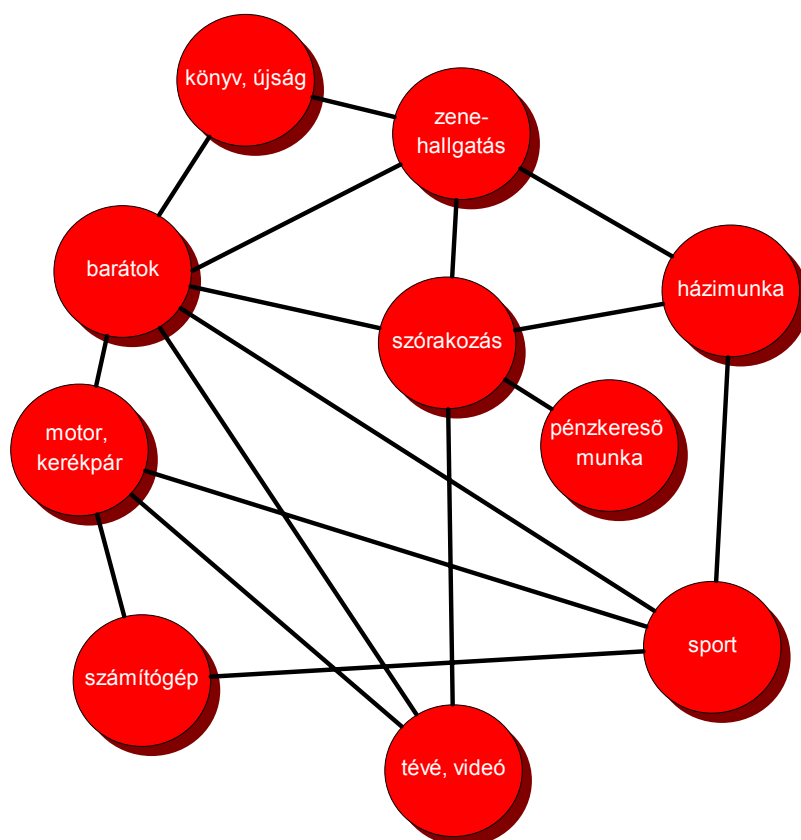
A fiatalok szabadidős tevékenysége valamivel enyhébben ugyan, de éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a felnőttek esetében. A választási lehetőségként feltett tevékenységek közül igen sok kapott 50 százalék feletti említési arányt, ami a szabadidős szokások homogenitását mutatja.

Az első három helyen szereplő tevékenység nem okoz meglepetést. A tévé és a video a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység, és a legkényelmesebb is, ugyanis nem kell semmit csinálni, csak ülni a képernyő előtt. Ez egyébként nem a fiatalok sajátossága, a felnőttek is ezt jelölték meg a leggyakoribb szabadidős tevékenységnek egy 1995 és 1997 közötti vizsgálat sorozatban. A zenehallgatás már annyira természetes (akár háttérként), hogy nem is feltűnő. A barátokkal való együttlét is mindennapos, és ez összefügghet más tevékenységekkel is, hiszen a szabadidő eltöltésének módja (függetlenül attól, hogy miről van szó) általában a barátokkal együtt történik.

A házimunka viszonylag magas említése azt mutatja, hogy a családok többségében van belső munkamegosztás, legalábbis a fiatalok így látják. Ez természetesen nem klasszikus

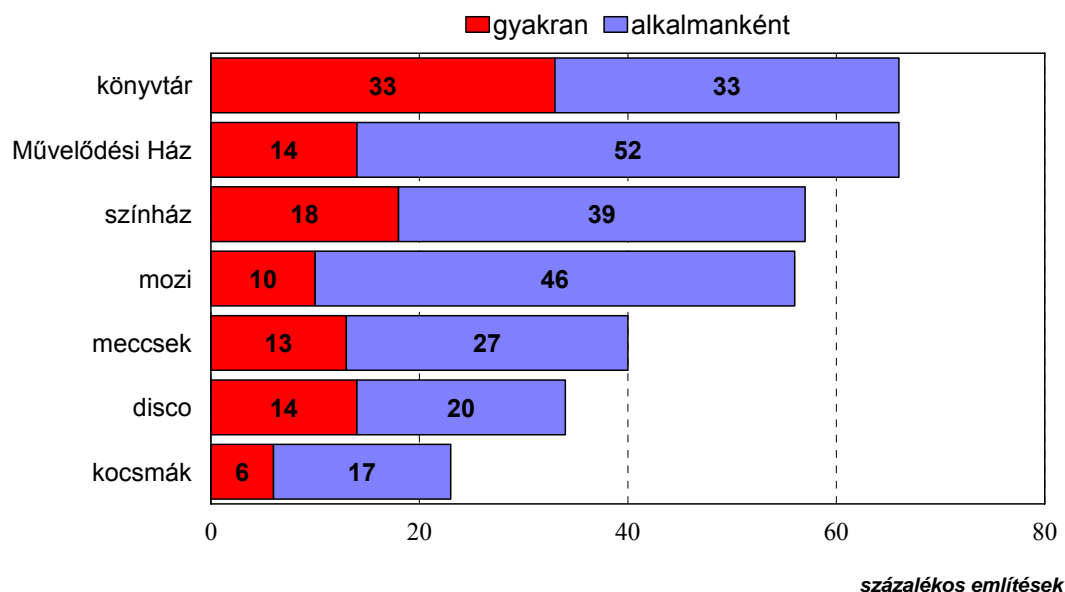
szabadidős tevékenység, hiszen a többség kötelezőként éli meg. Meglepő viszont a szórakozni járás alacsony említési aránya (47 százalék), ami a lehetőségek szűkösségére utal. A könyvet sokak szerint felváltó számítógép 27 százalékos említettsége nem alacsony, hiszen azt jelenti, hogy minden negyedik fiatal több-kevesebb rendszerességgel hozzájut a géphez, ami azt mutatja, hogy a virtuális valóság előretörése igen gyors, és ez általában éppen a hagyományos formák rovására történik. A fiatalok 16 százaléka által említett pénzkereső munkát nézve el lehet gondolkozni azon, hogy ez bizonyos értelemben negatív (ha más tevékenység helyett, kényszerből kell dolgozni), bizonyos értelemben viszont pozitív lehet (ha a szocializáció folyamatába megfelelően épül be).

Az egyes szabadidős tevékenységek korrelációs mátrixát a következő ábra mutatja. Ez mutatja meg, hogy mely szabadidős tevékenységeket említették együtt a fiatalok. Az ábrán csak a pozitív korrelációkat tüntettük fel. Negatív korrelációt (vagyis mikor két tevékenység szinte kizárja egymást) három esetben mértünk, a pénzkeresés és a számítógép, a könyv/újság olvasás és a pénzkereső munka, valamint a számítógép és más szórakozás közt.

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint.

Látogatsz az alábbi intézményeket, programokat?

Itt a leggyakrabban említett helyszínek, intézmények, programok helye némiképp meglepő. A könyvtár esetén figyelembe kell venni, hogy az iskolai kötelezettségekkel kapcsolatban is gyakran kell könyvtárba járni, ami nem feltétlenül szabadidős tevékenység a fiatalok szemében. A színház említési aránya magas, míg a Művelődési Ház és a mozi az, ahová csak alkalmanként járnak a fiatalok.

Arra a kérdésre, hogy milyen művelődési, szórakozási programokat várnának a fiatalon Enyingen, szinte mindenki említett valamit. Nagyon sokan valamilyen sporteseményt szeretnének látni, illetve a sportolással kapcsolatos lehetőségek bővítésének örülnének. Kiemelkedő helyen van az uszoda/strand kérdése, ezt a fiatalok közel egyötöde említette. A táblázatba nem került, ritkább említések is jobbra valamilyen sportággal voltak kapcsolatosak, de hiányolták a kiállításokat és különféle klubokat is. A leggyakoribb említéseket a következő táblázat mutatja.

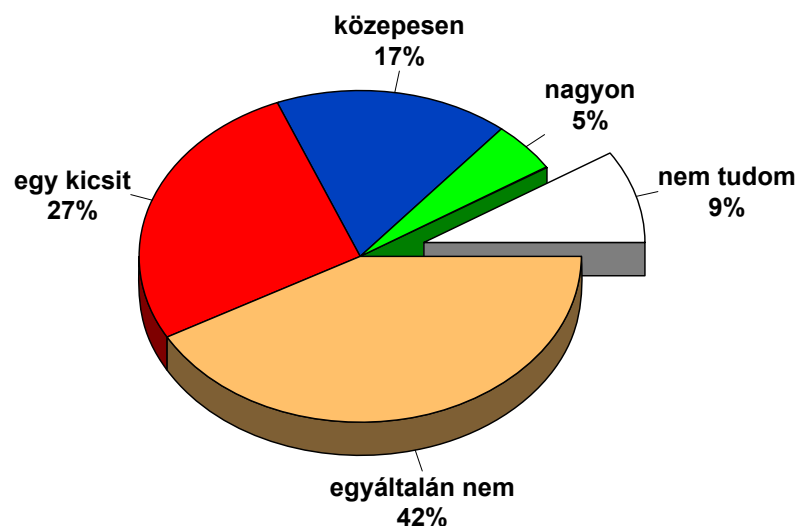
**Milyen művelődési, szórakozási, sport stb. programokat várnál
a fiatalok számára Enyingen?**

<i>Válaszok</i>	<i>Említések száma</i>
<i>uszoda, strand</i>	80
<i>disco</i>	42
<i>kosárlabda</i>	41
<i>foci</i>	37
<i>rendes mozi</i>	23
<i>tenispálya</i>	20
<i>sportverseny</i>	20
<i>bicikliverseny</i>	19
<i>buli</i>	12
<i>színház</i>	10
<i>délutáni gyerekmozi</i>	10
<i>vidámpark</i>	9
<i>tömegsport</i>	8
<i>aerobik</i>	6
<i>szórakozóhelyek, programok</i>	6
<i>játéktér</i>	5
<i>korcsolyapálya</i>	5

6. KÖZÉLETI AKTIVITÁS

A legtöbb településhez hasonlóan Enyingen is csak a fiatalok kisebb részét érdekli a politika. Az érdeklődés indexe a százfokú skálán 28 pont, ami jóval alacsonyabb, mint a tatabányai, szombathelyi, vagy a zirci ifjúságkutatásban mért értékek (38, 34 és 32 pont). A politikai iránti érdeklődés elsősorban az életkortól függ, a középiskolásoknál szignifikánsan magasabb az átlagnál (34 pont), bár még ez is alacsonynak mondható.

Mennyire érdekel a politika?

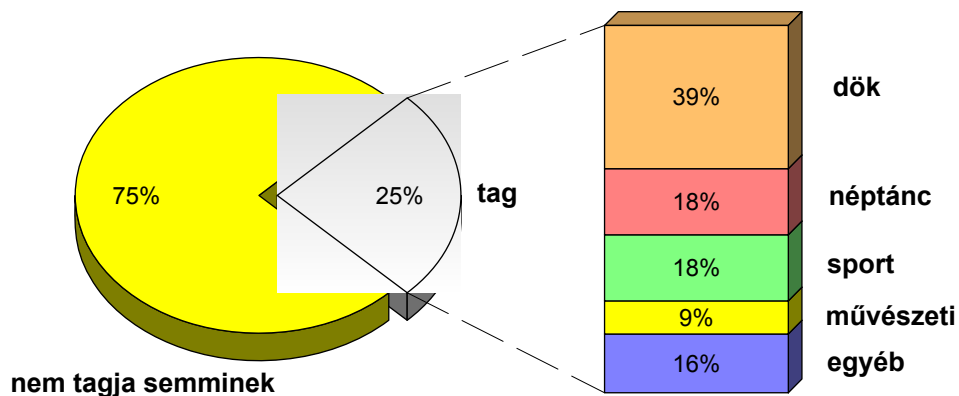

Arra a kérdésre, hogy “mennyire bízol abban, hogy a város vezetői jó munkát végeznek”, már jóval pozitívabb eredmény, 47 pont jött ki a százfokú skálán. Százalékokra lefordítva ez azt jelenti, hogy 38 százalék gondolja azt, hogy a vezetők jó munkát végeznek, 20 százalék nem igazán hiszi ezt, 16 százalék biztos benne, hogy nem végeznek jó munkát, és 25 százalék nem tudott véleményt nyilvánítani.

Ebben a kérdésben szintén az életkor az egyik meghatározó demográfiai tényező, minél fiatalabb valaki, annál pozitívabb a véleménye, az életkor előrehaladtával kritikusabbá válnak a fiatalok. Itt a nem is különbséget tesz, a lányok pozitívabban nyilatkoztak, mint a fiúk. Végül az sem mindegy, hogy kinek milyen az átlaga, a jobb tanulók véleménye kedvezőbb volt a városvezetésre nézve.

Arról is megkérdeztük meg a fiatalokat, hogy jelenleg hány százalékuk vesz részt aktívan valamilyen civil szervezet, csoport vagy egyesület munkájában. A fiatalok részvétele a civil szervezetekben az országos átlaghoz képest magas, a tanulók egynegyede tagja valamilyen szervezetnek, bár azt hozzá kell tenni, hogy a legtöbben a diákönkormányzatot említették, ami nem tagság viszonyon alapuló szervezet. A dők mellett leginkább a néptánc csoport és a különféle sportcsoportok kerültek említésre.

A diákok részvétele egyesületekben, csoportokban

A középiskolásoknak érdekeik védelmére, képviseltük ellátásra jogosultak önkormányzó testületet létrehozni. A diákképviselőket az osztályközösségek választás útján delegálják az iskolai diákönkormányzatba, melynek működési kereteit, anyagi és technikai feltételeit törvény garantálja.

Korábbi ifjúságkutatásaink alapján állítható, hogy az iskola világában a három hatalmi ág nem különül el egymástól. Elméletileg - korlátozottan ugyan, de megosztott a nevelőtestület és a diákönkormányzat között a "törvényhozói" hatalom, a gyakorlatban ez azonban nem érvényesül. Annak, hogy a jogszabályok által biztosított demokratikus elvek maradéktalanul érvényesülhessenek az iskolákban a legfőbb letéteményese a jól működő diákönkormányzat, ilyet azonban nagyon nehéz találni.

Kitöltetlen keret a diákönkormányzat intézménye. Ez köszönhető annak, hogy a diákok "nem úgy működnek" mint a diákönkormányzatok. Alapvetően csak a szükséges minimális kööttségeket fogadják el - életkorukból adódóan -, s mivel a diákönkormányzat legitimitását intézményesítettsége adja (SZMSZ, napirend, választási rendszer stb.) inkább

elkerülik a diákok ezt a fajta formalizáltságot. Gyakran visszatérő jelenség, hogy az iskolában a "jó fej", aktív tanulók elkerülik a diákönkormányzatot, megvalósítják ugyan a maguk akcióit, programjait, de nem a diákönkormányzat keretein belül. Akarnak szervezkedni, akarják intézni a maguk ügyeit de nem a diákönkormányzaton keresztül. Ebből fakad a diákönkormányzatok első paradoxona: formális keretek közt nem tudnak alkotni, tevékenykedni, de a legitimitásukat a formalizáltságuk adja.

A társadalomban a civil/állampolgári technikák ismerete terjedőben van, de az iskola világa (a pedagógus társadalommal együtt) ebben jelentősen lemaradt. Ugyanakkor azt várják a diákönkormányzatoktól, hogy szerezzon érvényt a diákok jogainak. A megfelelő technikák, fogadókészség és a jogok ismerete nélkül azonban szinte lehetetlen. Ez a diákönkormányzatok második paradoxona. Ne felejtjük el, a diákjogok speciális szerkezetűek, érvényre jutásuk a "felnöttek" világától függ. Ebből következik, hogy alig érvényesülnek a diákjogok a mai oktatási rendszerben és ami ennél is komolyabb probléma az az, hogy a diákok jelentős része igen nagy közönyt mutat ilyen kérdések terén. És ezt a "politikai" közönyt szocializálják a kiszolgáltatottság érzésével együtt. Ebből fakad a diákönkormányzat harmadik paradoxona, ugyanis éppen ennek az intézménynek kellene a politikai - különösen a helyi közéleti aktivitást - szocializálnia.

A diákönkormányzatok munkáját és egyben a diákjogok érvényesítését igen megnehezíti az a helyzet, hogy az érdekvédelmet azzal a hatalommal szemben kell kifejteni, amelyik elköveti az érdekvédelem- vagy jogsérelmet, s egyben ez az a hatalom, amelyik a jogorvoslatot gyakorolja az iskola falain belül.

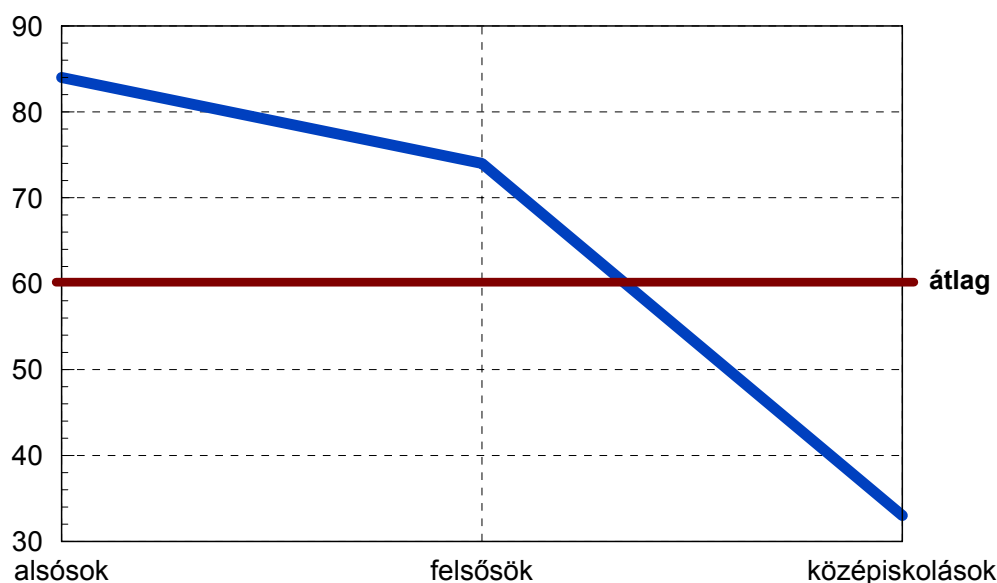
Érdemes tehát megvizsgálni, hogyan vélekednek az enyingi tanulók diákönkormányzataikról.

A diákönkormányzat elnökét a fiatalok közel kétharmada, 60 százaléka ismeri, de többségük még soha nem kereste meg jogsérelmével. Olyan fiataalt, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve találni, mindössze a tanulók 4 százaléka kereste meg az iskolai diákönkormányzat vezetőjét. Ez az érdektelenség semmiképpen nem magyarázható azzal, hogy a fiatalok inkább a saját diákönkormányzati képviselőjükhöz fordulnak, mivel csak 8 százaléka említette, hogy ez már megfordult a fejében.

A diákönkormányzat működésének megítélésében a tanulók egyötöde bizonytalan, nem formált véleményt a diákönkormányzat munkájáról. A többiek sem túl magasra, százfokú skálán 60 pontra értékelték a diákönkormányzat működését. Százalékokban kifejezve ez azt jelenti, hogy a tanulók 42 százaléka adott közepesnél jobb minősítést, (18 százalék az iskolai

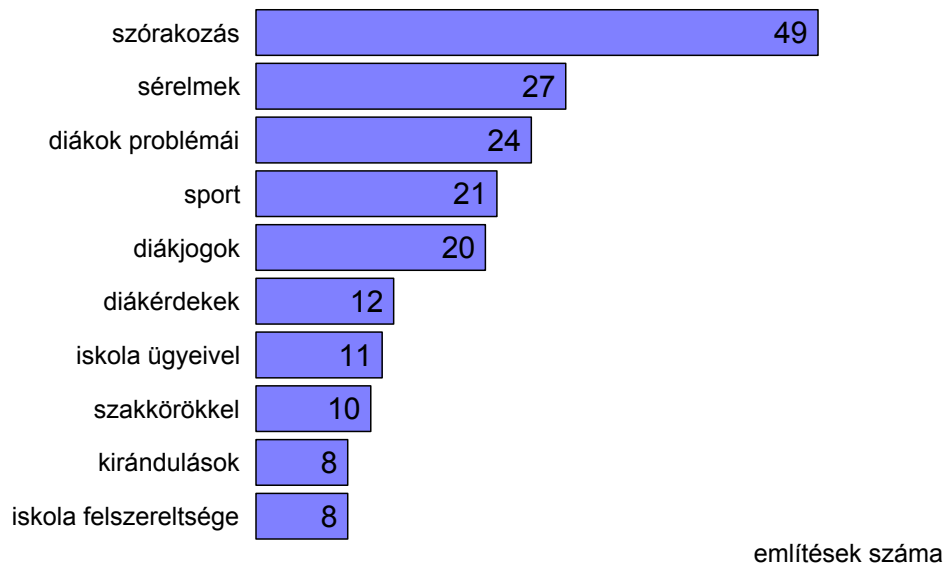
osztályzatnak megfelelő ötöst adott) s 17 százalékuk adott közepesnél rosszabbat. A fiúk valamivel kritikusabbak a diákönkormányzat működésének megítélésében (éppen úgy, mint a város vezetői esetén). A legélesebben azonban a két összefüggő jellemző, az évfolyam és az életkor befolyásolja a véleményeket. Minél fiatalabb valaki, itt is annál pozitívabb a véleménye.

A diákönkormányzat munkájával való elégedettség

A közoktatási törvény legutóbbi generális módosítása bevezette a diákönkormányzati normatíva fogalmát az iskolába, s egy ehhez kapcsolódó rendelet meg is határozta az összegét. Így a diákönkormányzatoknak anyagi eszköz is rendelkezésükre áll a működésükhöz, nem lehet tehát közömbös, hogy a tanulók milyen feladatokat látnak számukra, véleményük szerint mivel kellene foglalkoznia a diákönkormányzatnak. Erre az enyingi fiatalok 55 százaléka mondott valamit, és 4 százalékuk szerint a diákönkormányzatnak nem kellene foglalkozni semmivel.

A diákönkormányzat elvárt feladatai

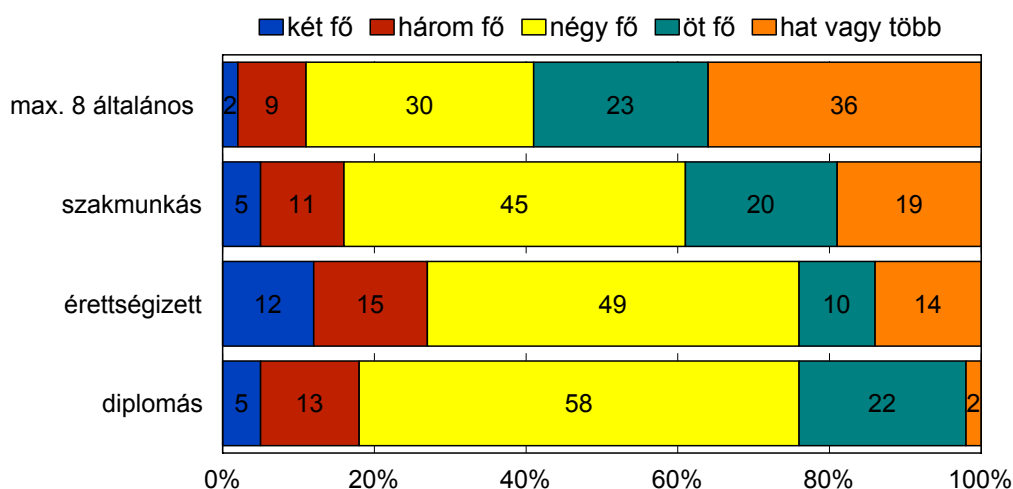
A diákok véleménye alapján, a leginkább elvárt igény a programok, rendezvények szervezése, illetve a konkrét sérelmek és általános problémák orvoslása. Sérelmek alatt a dohányzás engedélyezését, az egyes tanárokkal szembeni fellépést, a szemtelés visszaszorítását stb. értették a fiatalok. Emellett fontos a sportszervezés, bár általában ez is valamilyen rendezvényhez köthető, továbbá húsz említést kaptak a diákjogok, bár a sérelmek orvoslása is ezekhez köthetően történhet.

7. EGZISZTENCIA

Köztudott, hogy az elsődleges szocializációs közeg, a család meghatározó szerepet tölt be az egyén életében. Kutatásunknak is mindenképpen ki kell térnie rá, már csak azért is, mert számos olyan ifjúsági probléma van, melynek a gyökere a családban, a családi mintában van. Több kérdésben magyarázó változóként szerepel a családi háttérhez tartozó tényezők, pl. a szülő iskolai végzettsége vagy a család anyagi helyzete. A válaszoló családjára vonatkozó néhány kérdést már tárgyaltunk a kutatási beszámoló demográfiai helyzetet vázoló fejezetében, így itt inkább a fiatalok családalapításra vonatkozó szándékának, az alapvető egzisztenciális kérdéseket vizsgáljuk.

A tanulók családjának 64 százalékában négy vagy öt fő él közös háztartásban, s további 19 százalékukban ötnél többen. A három fős családok aránya 12 százalék. A háztartások nagysága változik az apa iskolai végzettségének dimenziójában. Jól mérhető, hogy a szülő iskolai végzettségének növekedésével csökken a közös háztartásban élők átlagos száma. Míg a maximum nyolc osztályt végzett szülők által fenntartott családok 58 százaléka nagycsalád (5 vagy több fő él együtt), addig a szakmunkás szülők családjának 39 százaléka, a diplomás szülőknek pedig csak 24 százalékban kell ekkora családról gondoskodni.

A háztartások nagysága az apa iskolai végzettségének dimenziójában

A kérdőíves felmérésbe bevont fiatalok 84 százaléka "normál" családban él, azaz mindkét szülőjével együtt. Ez abból a szempontból fontos, hogy a családi együttlét, a közös

élmények milyen nyomokat hagynak a fiatalban, hogyan segítik vagy gátolják a szocializációját. Hat családi tevékenységről kérdeztük meg, hogy mennyire jellemző a válaszadó családjára. A legjellemzőbb, hogy a hétvégéket együtt töltik, míg a filmekben gyakran látott közös reggelik és a közös szórakozás már inkább a negatív tartományba esett.

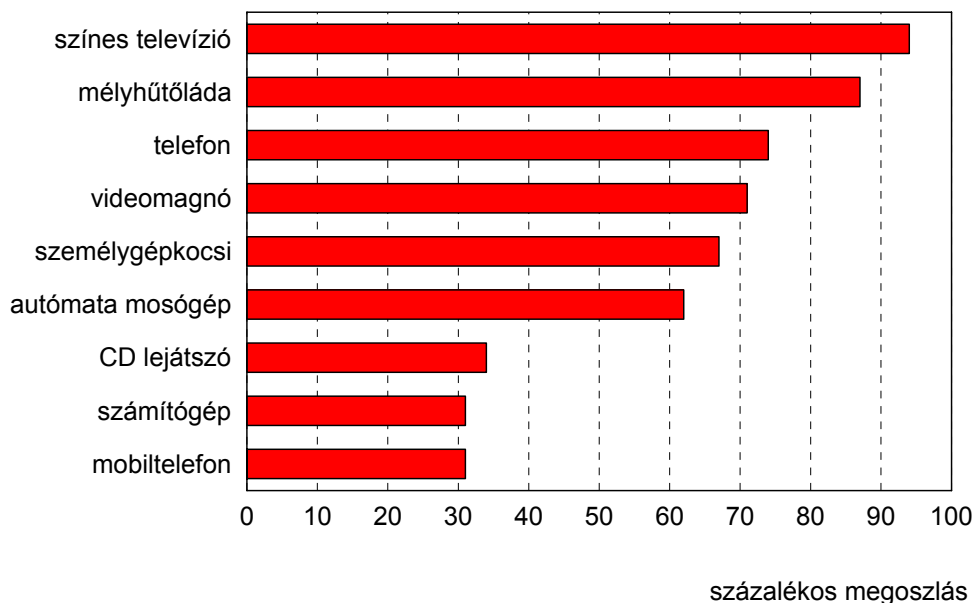
Mennyire jellemző a családotra ...

Az említett családi helyzet a hat itemből négyet befolyásol erősen, és természetesen mindegyiket a “csonka” családokra nézve hátrányosan. A legnagyobb az eltérés éppen az együttlét és a nyári szabadság dimenziójában (mindkét esetben 11 pont), míg valamivel kisebb a szórakozás és a hétvégék esetén.

Ifjúságkutatások során gyakran halljuk, sőt tapasztaljuk, hogy a családi figyelem középpontjából kikerül a gyermek, nem jut rá mennyiségileg és minőségileg kielégítő figyelem, mert a szülők az egzisztenciális biztonságuk megteremtésével, vagy szinten tartásával vannak elfoglalva. Mint az alábbi diagramból látszik nem eredménytelenül teszik ezt az enyingi tanulók szülei sem.

A családban meglévő technikai eszközök

Gyakorlatilag minden tanuló otthonában van színes televízió és mélyhűtőláda. Megszűnt luxuscikknek lenni a telefon és a videomagnó. A családok közel 70 százalékában van automata mosógép és autó is. Az általunk felsorolt műszaki, technikai cikkek közül figyelmet érdemel a számítógép, a CD a és mobiltelefon viszonylag magas aránya is (31-34 százalék).

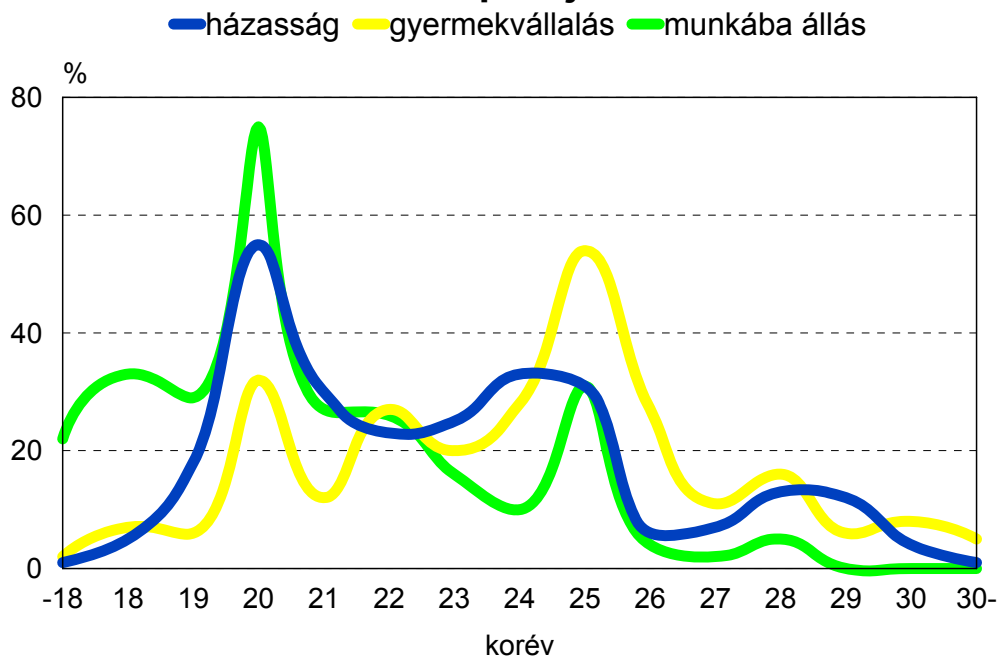
Piacgazdasági viszonyok között az élet meghatározó része a kereslet és kínálat fogalma. Társadalomformáló ereje talán legélesebben a munkaerőpiacon nyilvánul meg, ahol az emberi képességek, a munkaerő hasznossága is megmérettetik. A legdinamikusabban fejlődő gazdaságban is számolni kell azzal, hogy lesznek olyan személyek, szerencsétlen esetben egész rétegek, amelyek hosszabb vagy rövidebb időre kiszorulnak a termelésből, munkanélkülivé válnak. A fiataloknak - akik a munkaerő-piaci versenyben hátrányos helyzetben vannak - szembe kell nézni ezzel a veszéllyel.

Az enyingi tanulók számára a munkanélküliség - igaz egyelőre csak közvetve, de - megélt jelenség. Szomorú tény, hogy a tanulók 28 százalékának családjában egy, míg 6 százalék családjában egynél több munkanélküli van. A munkanélküli családtag számos szempontból érinti hátrányosan a családot, elsősorban természetesen egzisztenciálisan, de az ebből eredő mentálhigiénés problémák veszélye sem elhanyagolható. Az egzisztenciális vonzata a családi munkanélküliségnek a fiatal számára elsősorban a zsebpénz nagyságán mérhető le, ahol nincs munkanélküli, ott ez akár két és félszerese is lehet havonta.

Az enyingi tanulók 8 százaléka említette, hogy nincs semmilyen jövedelme és nem kap zsebpénzt. Az átlag itt 4100 forint havonta, ami természetesen jelentős különbségeket takar. A fiúk több mint kétszer annyi pénzből gazdálkodhatnak, mint a lányok, és ez az összeg természetesen az életkorral együtt növekszik. Az alsósoknál az átlag mindössze 660, a felsősöknél 1500, míg a középiskolásoknál valamivel több, mint tízezer forint. Ennek az eltérésnek a magyarázata, a szakközépiskolája specialitásában rejlik. A család típusa is befolyásolja ezt, a "normál" családoknál az átlag 4300, míg a "csonka" családoknál 3500 forint havonta.

Az egzisztenciával, a családdal kapcsolatos elképzelések fontos mércéje az, hogy a fiatalok mikor akarnak elkezdni dolgozni, megházasodni és gyermeket vállalni. Arra kértük őket, hogy mondják meg azokat az életkorokat, amikor ezeket a saját szemszögükből a legjobbnak tartanák. A kérdezettek között két-három százalék volt, aki azt mondta, hogy nem akar gyermeket vagy nem szándékozik megházasodni, bár a fiatalok közel egyharmada egyikre sem tudott időpontot mondani. A válaszolók időgörbéjét az alábbi ábra mutatja.

A házasság, a gyermekvállalás és a munkába állás időpontja

A három görbe közül kétségtelenül a házasság a könnyebben magyarázható. Itt két csúcstól (20 és 25 év) láthatunk, ez javarészt az egyszerű, "kerek" számok iránti vonzódás eredménye. A legtöbben 24-25 éves korban kívánnak megházasodni, ez alátámasztja azt a

korábbi években megfigyelt országos tendenciát, mely szerint a házasság időpontja egyre későbbre tolódik, alapvetően két okból: a felsőoktatásban történő egyre nagyobb arányú részvétel és az életkezdés nehézségei miatt.

A gyermekvállalás ennél bonyolultabb ügy. 25 éves kor felett már csak kevesen szeretnék az első gyermeküket, és szerencsére 20 éves kor alatt is kevesen vannak. Ez a fiatalok realitásérzékét bizonyítja. 24 év az a kor, ahol a házasság és a gyermekvállalás gyakorisági görbéje átfordul, eddig a házasság volt a gyakoribb, ezután a gyermekvállalást említik többen. Ez azt is mutatja, hogy a kettő nem feltétlenül esik egybe, a gyermekvállalásnál nagyobb a "biológiai kényszer", bár egyenletesebben oszlik szét, mint a házasság, amely 23-25 évnél összpontosul (ez egyben azt is jelenti, hogy a gyermekvállalásba komolyabban belegondoltak a fiatalok).

A munkába állásnál tisztán látszik, hogy kik akarnak továbbtanulni, ők jelölték a 25 éves kort, míg a legtöbben ezt 20 évre teszik, ami azt is mutatja, hogy a középiskola befejezése után egy-két évig még "élni" szeretnének. Az örömdetes, hogy 25 éves kor után már csak kevesen gondolják a munkakezdést.

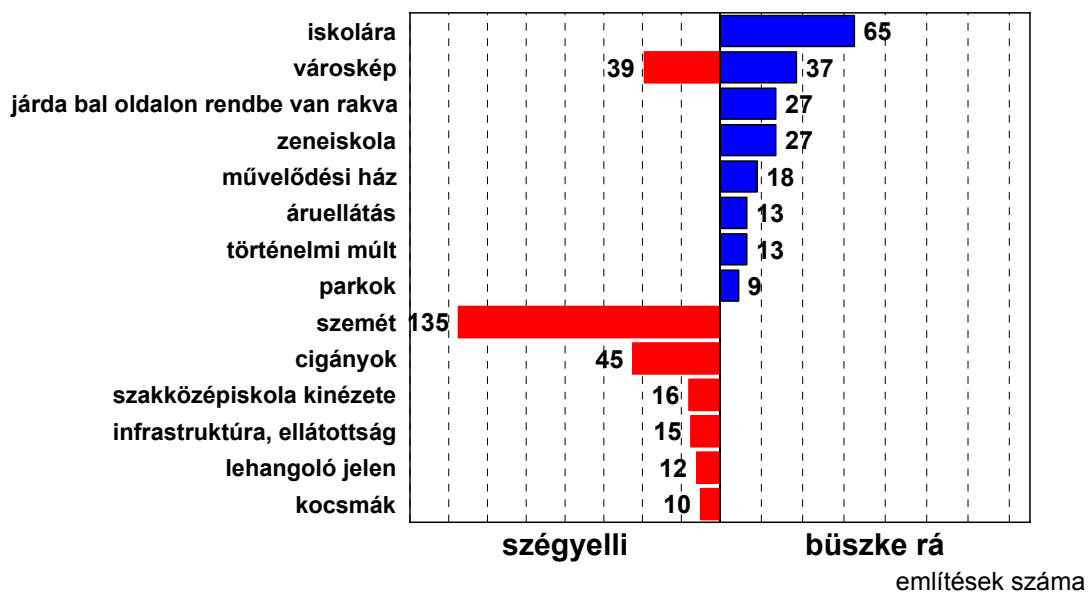
A munkakezdés átlagkora 21, a házasságé 23 és a gyermekvállalásé 24 év, és az is fontos, hogy a fiatalok többsége ezt a sorrendet követi, vagyis egzisztenciális háttér nélkül nem akarnak sem a házasságba, sem a gyermekvállalásba belevágni.

8. A TANULÓK ENYINGHEZ VALÓ VISZONYA

Az enyingi fiatalok városhoz való viszonyát először azzal a kérdéspárral mértük, hogy mire büszkék és mit szégyellnek a városban. Büszkeségre okot adó dolgot a fiatalok 66 százaléka említett, míg szégyellnivalót 86 százalék. Ennél is sarkosabb véleményt fejez ki az a tény, hogy a “semmi” választ a büszkeségeknél a fiatalok 26 százaléka, míg a szégyellnivalóknál csak 8 százaléka mondta. Ebből egy alapvetően kritikus hozzáállás vehető ki.

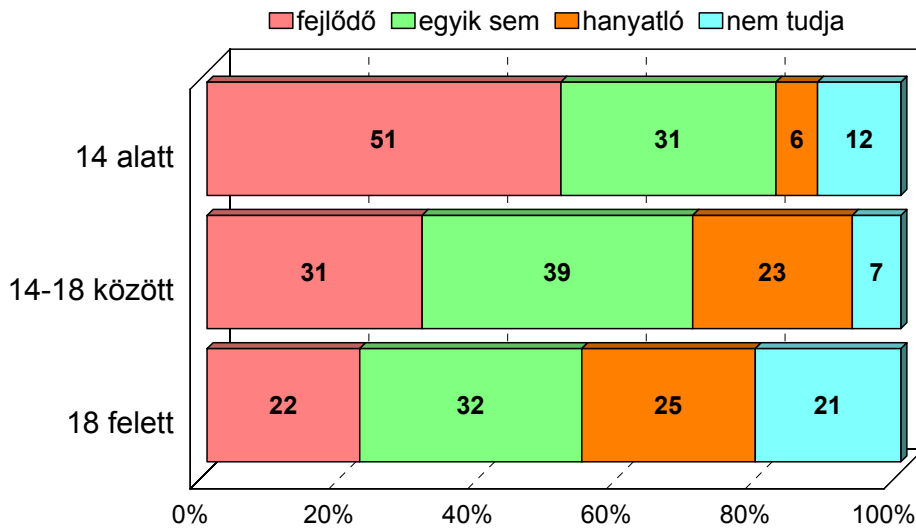
A büszkeség tárgyai legtöbbször a saját iskola és a városkép volt. Külön érdekesség, hogy a városképet a szégyellnivalók közt is megemlítették, bár itt a legtöbb fiataalt a szemét zavar.

Mire vagy büszke és mit szégyellsz?

Mindezek ellenére a megkérdezett fiatalok relatív többsége, 39 százaléka inkább fejlődőnek látja Enyinget, mint hanyatlónak, ez utóbbit csak 15 százalékuk állította. Egyharmaduk sem fejlődőnek, sem hanyatlónak nem véli a várost, míg 13 százalék nem tudta ezt eldönteni. Ha ezt a kérdést az életkor dimenziójában vizsgáljuk, akkor árnyaltabb képet láthatunk.

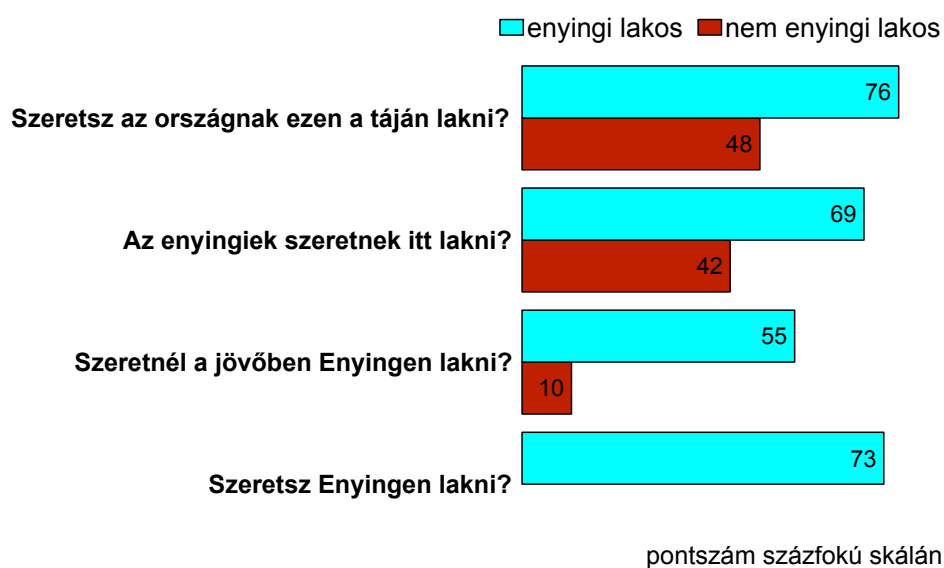
Enying fejlődő vagy hanyatló?

A fenti ábra értelmezésénél azt is figyelembe kell venni, hogy a 18 év feletti korosztályban volt a legtöbb nem enyingi fiatal, bár többségük nem is mondott véleményt (ennek köszönhető a legmagasabb bizonytalansági arány).

Feltettünk a tanulóknak egy négy elemből álló kérdéssort azzal kapcsolatban, hogy mennyire szeretnek a városban, a régióban lakni és a jövőben Enyinget választanák-e?

A városhoz kötődés a tanulók körében

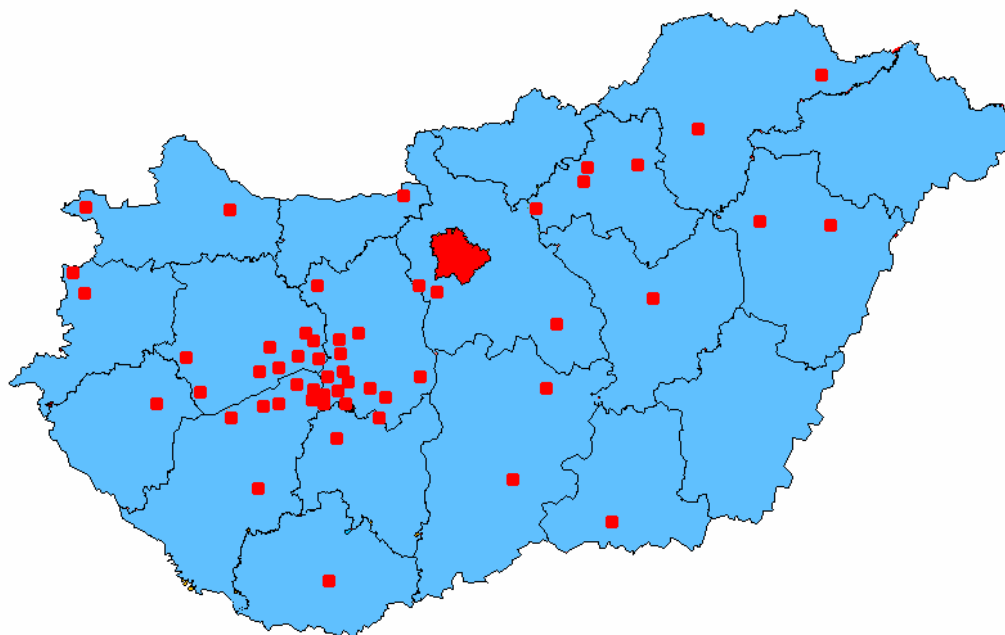

A fenti kérdések közül a jelenre vonatkozók viszonylag pozitív eredményt mutatnak a helyi lakosú tanulók körében. Negatívabb viszont köztük a jövőre vonatkozó kérdés, ami éppen csak átlépi a attitűd-határt. A nem Enyingen lakó fiatalok sokkal rosszabb véleménnyel vannak a városról, de ők igazából az országnak ezen a táján sem szeretnek lakni. Azt pedig végképp kizártnak tartják, hogy a jövőben Enyingre költözzenek. Ha a válaszokat szétbontjuk az életkor szerint, akkor kiderül, hogy ez esetben is a 18 év felettiek negatív véleménye rontja le az átlagot (akik között viszont sok nem enyingi van). Két esetben a nem is meghatározó különbséget rejt, a lányok kevésbé szeretnek a régióban lakni, és kevésbé szeretnének Enyingen maradni a jövőben.

Megkérdeztük azt is, hogy ha lehetőségük lenne rá, melyik magyar településen élnének felnőtt korukban a fiatalok. Erre a fiatalok 92 százaléka válaszolt valamit. A kapott válaszokat két csoportra oszthatjuk az említési gyakoriság szerint. Négy település nagyon magas említési számmal szerepelt, míg a többiek jóval kevesebben tartották ideális helynek a letelepedésre.

A legtöbben Enyingen maradnának (92 említés). Sokan Siófokra költöznének (71), ha tehetnék, bár nem kevesen választották a fővárost (59) és Székesfehérvárt sem (50). A gyakoribb említéseket az alábbi táblázat tartalmazza, míg a települések szóródása térképen látható.

Település	Említések száma
<i>Enying</i>	92
<i>Siófok</i>	71
<i>Budapest</i>	59
<i>Székesfehérvár</i>	50
<i>Győr</i>	7
<i>Pécs</i>	7
<i>Szeged</i>	7
<i>Sopron</i>	6
<i>Várpalota</i>	6
<i>Veszprém</i>	6
<i>Eger</i>	4
<i>Kabókapusztá</i>	4
<i>Szombathely</i>	4
<i>Debrecen</i>	3
<i>Kaposvár</i>	3
<i>Mátraháza</i>	3
<i>Miskolc</i>	3

A fenti térképből is jól látható, hogy a fiatalok többsége nem menne el a régióból, ami nem is meglepő, hiszen ebben a korban olyan elemek a dominánsak, mint a Balaton közelsége, a kialakult baráti kör illetve a család közelsége.

A fiatalok felének már vannak saját, élő tapasztalatai külföldi országokról. Ezzel együtt igen könnyen megválaszolható kérdésnek bizonyult, amikor megkérdeztük, hogy ha lehetősége lenne rá, melyik országban töltené hosszabb időt, és így szinte mindenki említett valamit.

Ország	Említések száma
<i>Németország</i>	84
<i>USA</i>	80
<i>Olaszország</i>	49
<i>Görögország</i>	43
<i>Franciaország</i>	33
<i>Anglia</i>	30
<i>Hollandia</i>	18
<i>Ausztria</i>	14
<i>Ausztrália</i>	12
<i>Spanyolország</i>	12
<i>Japán</i>	10
<i>Kína</i>	10

A legtöbben Németországot és az ígéret földjét, Amerikát választották. Ez utóbbi esetén igen részletesen írták le a pontos helyeket (Hawaii, New York, Chicago stb.). Az Egyesült Államok mellett a következő tengerentúli ország, Ausztrália azonban csak a kilencedik helyre, vagyis a fiatalok nagyobb része Európában gondolkodott.

9. A DIÁKOK ÉRTÉKRENDJE

Az emberi viselkedés egyik legfontosabb mozgatórugója az egyén értékrendje, mely egyúttal abban is segít, hogy szemléletünk, világképünk koherens egészset alkosson, rendszerré szerveződjön. Ahhoz, hogy a fiatalok cselekedeteit megértsük, esetleges jövőbeni reakciójukat prognosztizálhassuk szükséges, hogy képet kapjunk értékrendjükről.

Arra kértük a tanulókat, hogy értékeljenek különböző kijelentéseket a szerint, hogy melyikkel milyen mértékben értenek egyet. Az értékrenddel kapcsolatos kijelentéseket három csoportba rendeztük: karrier, hit, nihilizmus.

Karrier	pontszám százfokú skálán	nem tudom százalék
Saját sorsunkért önmagunk vagyunk felelősek.	80	3
A mai világban nem lehetünk válogatósak, minden lehetőséget meg kell ragadni.	74	5
Az álmok tartják fenn a világot.	36	10

A karrierre vonatkozó itemek megítéléséből kiolvasható, hogy az önmegvalósítást alapvető vezérelvként fogadják el, vallják, hogy saját sorsunk alakulásáért önmagunk vagyunk felelősek. Elfogadják az intézményes célokat és a célok eléréséhez rendelt - olykor kíméletlen - eszközöket egyaránt. A karrier és a boldogulás érdekében nem lehetünk válogatósak, minden lehetőséget meg kell ragadni. Az enyingi diákok inkább realisták, elvetik azt az állítást, hogy az álmok tartják fenn a világot. A karrier-orientáltak aránya valamivel alacsonyabb a fiatalabbak között.

Ha a válaszokat a többi demográfiai változó tükrében nézzük, láthatjuk, hogy a diplomás szülők gyermekei, a jó tanulmányi eredményt elérők, továbbá a lányok kevésbé gondolják, hogy minden lehetőséggel élni kell, minőségi szempontokat is érvényesíteni akarnak döntéseikben. A karrierre vonatkozó itemek összesített pontszáma százfokú skálán 60 pont.

Lelki béke	pontszám százfokú skálán	nem tudom százalék
Az embereknek meg kell tanulniuk, hogy azzal érzék be, ami van.	70	3
Hit nélkül nincs értelme az életnek.	53	9
A vallás fontos szerepet tölt be az életemben.	37	9

A lelki nyugalom fontosságát mért kérdések közül a legtöbben (76 százalék) azzal értettek egyet, hogy az embereknek meg kell tanulniuk, hogy azzal ériék be, ami van. Százfokú skálán az egyetértés mértéke 70 pont. Az átlag azonban elfedi a fiúk és lányok véleménye közötti különbséget (fiúk 67, a lányok 73 pont), valamint azt, hogy a gyenge és a jeles tanulók közötti eltérés 7 pont, a gyengébb tanulók rovására. Mindez azt jelenti, hogy a karrier számukra addig érdekes, amíg nincs meg a biztos egzisztencia. A fiatalok küzdési vágya, harciassága az életkor emelkedésével folyamatosan nő. Míg az alsósok 80 százaléka véli úgy, hogy az embereknek meg kell tanulniuk, hogy azzal ériék be, ami van, addig a 18 éven felülieknek "csak" 70 százaléka gondolja, hogy el kell fogadni az adott helyzetet.

Az emberek jelentős része a lelki nyugalmat a vallásban találja meg. Ez nem jellemző az enyingi fiatalokra, csupán 37 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy a vallás inkább fontos, vagy nagyon fontos szerepet tölt be az életében. Az egyetértés mértéke százfokú skálán számolva 37 pont, ami elutasítást jelent. A vallásos diákok az átlagnál többen vannak a lányok, a képzetlenebb családok gyermekei és a fiatalabb válaszolók között, de arányuk egyik szubpopulációban sem éri el a 40 százalékot.

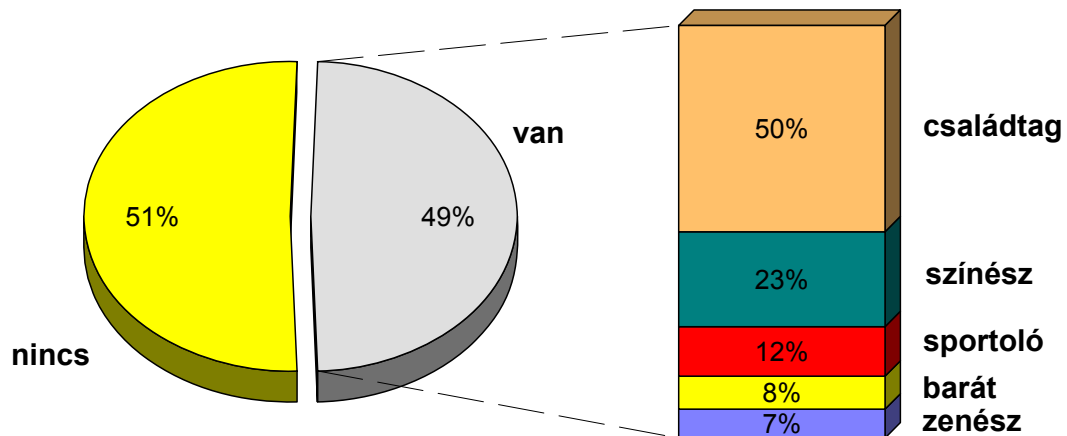
A lelki béke fontosságára vonatkozó kijelentések összesített pontszáma 54, ami jól mutatja a fiatalok e témával kapcsolatos megosztottságát. A lelki béke összességében fontosabb a lányoknak (+3 pont), az általános iskolásoknak, és az alacsonyabb képzettségi szintű családi háttérrel rendelkezőknek.

Nihil	pontszám százfokú skálán	nem tudom százalék
Az emberek egy áttekinthetetlen gépezet fogaskerekei lettek.	43	20
Sokszor egyedül érzem magam.	39	3
Néha úgy érzem, senkinek sincs rám szüksége.	36	5

Rezignált beletörődés, a magányérzet, kész helyzetek elfogadása az átlagnál jellemzőbb a vizsgált középiskolásokra, a gyengébb tanulókra, valamint a hátrányosabb helyzetű családok gyermekire. Ők azok akik az átlagnál nagyobb arányban vallják, hogy az ember egy áttekinthetetlen gépezet, elidegenedett alkotórésze lett. Minden harmadik tanulónak vannak olyan időszakai amikor úgy érzik senkinek sem kellene, feleslegesek. A lányok és a képzetlenebb családból származóknak 40 százaléka éli át időközönként a feleslegesség érzését. A nihil életérzését kifejező itemekkel való egyetértés mértéke 39 pont, ami elutasítást jelent.

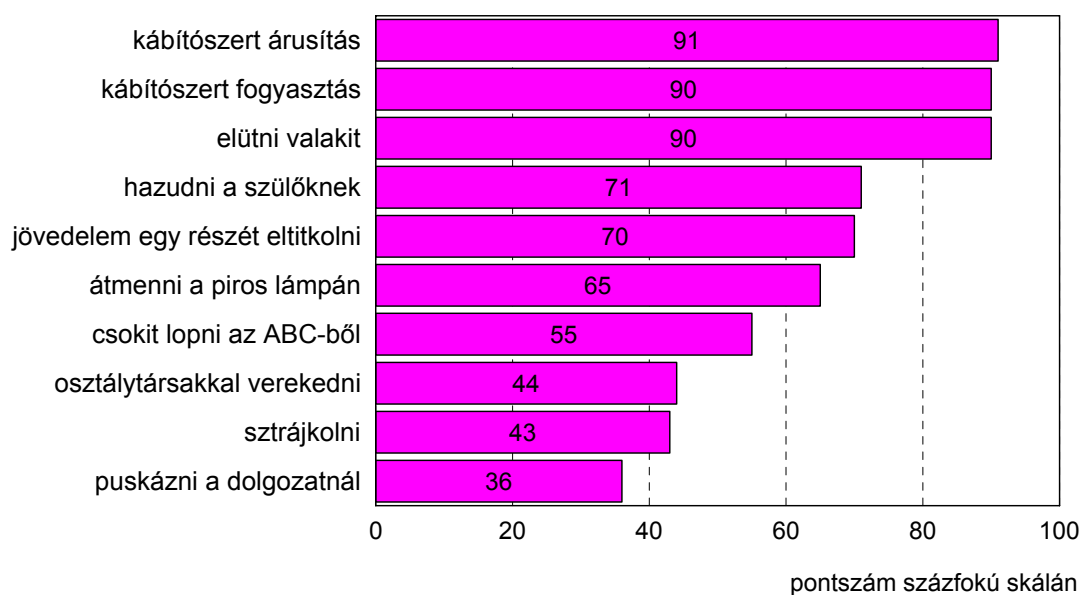
Az értékrend kérdésköréhez érdekes adalékkal szolgál, hogy a megkérdezett tanulók felének nincs példaképe, akinek van, azok legnagyobb számban valamelyik családtagjukat nevezték meg (a szülők említési száma 72). A lányok, a fiatalabbak és a képzetesebb családi háttérrel rendelkező tanulók szignifikánsan nagyobb arányban vallottak példaképekről.

Van példaképed?

Az empirikus adatfelvételek során olyan adatokat is gyűjtöttünk, amely alapján képet kaptunk a különböző destruktív cselekedetek megítéléséről.

Mennyire súlyosak az alábbi cselekedetek?

A legsúlyosabb bűncselekménynek a kábítószerrel kapcsolatos visszaélést (árusítás és fogyasztás) és a gyalogos elütését minősítették a diákok, a százfokú skálán mért 90-91 pont egyöntetű és határozott véleményt mutat. Szintén súlyos a jövedelem eltitkolása az adóhatóság elől (70 pont) valamint a szülőknek való hazugság (71 pont). Közepesen súlyos cselekedet, ha a közlekedési kihágás és csokilopás. Bizonytalan a megítélése a verekedésnek, s egyáltalán nem súlyos cselekedetnek a csekély társadalmi veszélyességű sztrájkot és a dolgozatnál való puskázást minősítették a diákok.

Szignifikáns eltérés, hogy lányok minden cselekedetet néhány ponttal súlyosabbnak ítélték mint a fiúk, de ez általános jelenség, nem az enyingi iskolások sajátossága. Különösen nagy az eltérés a kábítószerfogyasztást illetően, míg a lányok 95 pontra értékelték, addig a fiúk csak 85 pontra, de markáns eltérés tapasztalható az adócsalás megítélésében is. Az is megfigyelhető, hogy az idősebb diákok sokkal enyhébben ítélték, csakúgy, mint a képzetesebb szülők gyermekei.

A felsorolt 10 itemet faktoranalízissel elemezve kiderült, hogy a diákok gondolkodásában két eltérő halmazba rendeződnek a felsorolt cselekedetek. A társadalmilag veszélyes faktorba tartozik kábítószer árusítása és fogyasztása, illetve a baleset okozása. A másik a jogilag vagy erkölcsileg vitatott cselekedeteket tartalmazza (hazudni a szülőnek, sztrájk, jövedelem eltitkolása, közlekedési kihágás).

Egy másik matematikai-statisztikai eljárás segítségével azt térképeztük fel, hogy a válaszok alapján milyen csoportokba rendeződnek a tanulók. A klaszteranalízis során azokat a tanulókat, akik hasonlóan vélekednek az egyes cselekedetokről külön csoportokba, ún. klaszterekbe soroltuk. Az enyingi általános iskolában három jól elkülöníthető csoportot határozhatunk meg, mely csoportok egyben társadalmi intézményekhez való viszonyokat is jelölnek.

Az egyik klaszterbe azok a tanulók tartoznak, akik valamennyi általunk felsorolt cselekedetet súlyosnak ítélték. Ők tipikusan konform módon viszonyulnak a társadalmi szabályokhoz, azok megsértését szigorúan büntetnék. Ide tartozik a tanulók harmada, 33 százaléka.

A második csoport az újítóké, akik a megváltozott erkölcsi világrendhez kötődő értékek mentén szervezik az életüket. A szabályok megsértését a realitások alapján szankcionálnák, ennek megfelelően liberálisabb beállítódásúak. A felsorolt cselekedetek felét enyhének vagy egyáltalán nem súlyosnak vélik. Az újítók-realisták csoportjába tartozik a diákok 42 százaléka.

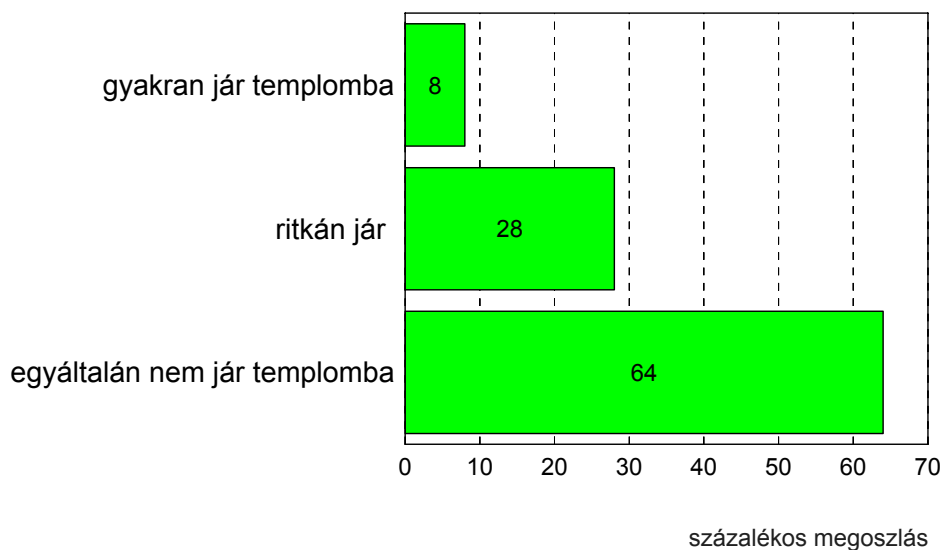
Az egyes cselekedetek súlyosságának megítélése az egyes klaszterekben
(*átlagpontszám százfokú skálán*)

	1. klaszter (pontszám)	2. klaszter (pontszám)	3. klaszter (pontszám)
kábítószert árusítani	75	98	98
elütni valakit kocsival	75	96	98
kábítószert fogyasztani	75	94	98
a jövedelem egy részét eltitkolni az adóhatóság elől	25	75	92
hazudni a szülőknek	49	73	87
átmenni a piros lámpán	28	67	88
csokit lopni az ABC-ből	34	55	72
osztálytársakkal verekedni	23	43	56
puskázni a dolgozat írásánál	9	29	64
sztrájkolni	20	27	77
társadalmi szabályokhoz való viszony	lázadó	újító	konform
szankciókhoz való viszony	elnéző	realista	szigorú
a tanulók klaszteren belüli aránya	25 %	42 %	33 %

A harmadik klaszter tagjai csupán három cselekedet (kábitószert árusítása, fogyasztása, elütni valakit) tartanak súlyosnak a felsoroltak közül, a legtöbb itemre adott érték nem haladja meg az 50 pontot sem. A társadalmi szabályokkal szemben lázadóbbak, ennek megfelelően a szabálysértőkkel szemben elnézőek. A tanulók 25 százaléka ilyen.

Érdeemes közelebbről is megvizsgálni az egyes klaszterek társadalmi-demográfiai összetételét. A lázadók magasabb arányban vannak a fiúk, a magasabb osztályokban tanulók, a közepesek, és az alacsonyán kvalifikált családok gyermekei körében. A konformok ezzel szemben inkább a gyerekkorú válaszolók, és a közepesen képzett családokban gyermekei között található. Ezek a magatartásformák utolérhetőek az életvezetési jellemzőkben is, pl. a lázadók 40 százaléka legalább egyféle módon károsítja egészségét (49 százalékuk legalább kétféle képpen), míg a konform viselkedést követők 65 százaléka az alkoholtól, drogtól, dohányzástól teljesen mentes életet él.

A tanulók templomba járási szokásai

Az utóbbi évtizedben - jelentős társadalmi igényre reagálva - felerősödött a vallási nevelés, fokozatosan erősödnek az egyházak, sőt bizonyos fokig divat is lett egyházi ünnepek, családi események idején templomba járni. Az enyingi diákok többsége (64 százalék) soha nem fordul meg a vallási gyülekezetben, 28 százalékuk is csak ritkán (pl. nagy egyházi vagy családi ünnepek alkalmával). Összességében intenzívebb templombajárási szokást mértünk a jobb tanulmányi eredményt produkálóknál, a lányoknál, a felső tagozatos általános iskolásoknál és a diplomás szülők gyermekeinél, de azt is hozzá kell tenni hogy mindennek sem az életmódra, sem az alapvető értékrendi kérdésekre, sem pedig családi, közéleti jellemzőkre nincs hatása.